

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

Mgr. Petr Kozlovský

Podpůrná role orgánů žákovské samosprávy v oblasti řízení školy

**Supportive Role of Student Government Authorities in the Field of
School Management**

Bakalářská závěrečná práce

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Irena Lhotková, Ph.D.

Praha, 2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně a citoval všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 1. 4. 2014

.....
Petr Kozlovský

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování vedoucí mé závěrečné bakalářské práce Mgr. Ireně Lhotkové, Ph.D. za odborné vedení a cenné připomínky, které mi při vzniku této práce poskytla. Dále bych rád poděkoval mé manželce za vytvoření zázemí potřebného pro napsání práce.

.....
Petr Kozlovský

ABSTRAKT:

Tato bakalářská práce se věnuje problematice zapojení orgánů žákovské samosprávy v jednotlivých oblastech řízení školy. Hlavním cílem práce bylo zjistit a popsat, v jakých konkrétních oblastech a v jaké míře participují orgány žákovské samosprávy na základních školách na řízení školy. Tento cíl ještě doplňuje záměr o popis toho, v jakých konkrétních aktivitách a v jaké míře jsou v rámci těchto oblastí orgány žákovské samosprávy ve zkoumaných základních školách zapojeny. Potřebné údaje byly zjišťovány pomocí výzkumné metody dotazníkového šetření na vybraných 26 základních školách v České republice.

Výstupem práce je sumarizace oblastí řízení školy, do kterých jsou orgány žákovské samosprávy na zkoumaných školách zapojeny, včetně údajů o míře zastoupení a konkrétních aktivitách, které jsou ve školách skutečně realizovány. Výzkum dává také odpověď na to, jakou důležitost přikládají ředitelé oslovených škol zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy. Výsledky výzkumu byly doplněny polostrukturovanými rozhovory se dvěma řediteli z výzkumného vzorku. V rozhovorech jsou uváděny praktické příklady a zkušenosti se zapojením orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy, které mohou být považovány za příklady dobré praxe.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Participace žáků. Školní žákovská samospráva. Základní škola. Školský management. Oblasti řízení školy.

ABSTRACT:

This bachelor thesis deals with the issue of student government authorities involvement in specific fields of school management. The main objective of this bachelor thesis was to identify and to describe in what particular fields and to what extent student government authorities participate in school management at elementary schools. Moreover, this aim is also supplemented by the intention to describe specific activities and the extent of student government authorities of surveyed elementary schools involvement in these specific fields. Necessary data were collected by the questionnaire survey research method at selected 26 elementary schools in the Czech Republic.

The summary of the school management fields, which the student government authorities of surveyed schools are involved in, including data on the level of representation and on particular activities that are actually implemented at schools, is the result of this bachelor thesis. The research also gives an answer to the importance which the directors of investigated schools attach to student government authorities participation in particular fields of school management. The research results were supplemented by semi-structured interviews with two directors of the research sample. In the interviews, there are presented practical examples and experience of student government authorities involvement in specific areas of school management, which can be considered as examples of good practice.

KEY WORDS:

Student participation. School student government. Elementary school. School Management. Fields of school management.

OBSAH

Úvod	6
1. Teoretické vymezení pojmů	8
1.1. Participace žáků	8
1.2. Orgány žákovské samosprávy	9
1.3. Oblasti řízení školy	11
2. Východiska pro fungování orgánů žákovských samospráv	12
3. Historický vývoj žákovské samosprávy v prostředí českého školského systému... 14	
3.1. Popis současného stavu v České republice	15
4. Organizační formy orgánů žákovské samosprávy	17
5. Základní klasifikace a definice oblastí řízení školy	18
5.1. Klasifikace oblastí řízení školy použitá v empirické části práce	20
6. Empirická část	22
6.1. Popis zvolených výzkumných metod	22
6.2. Definice výzkumného vzorku a kritéria výběru	23
6.3. Výsledky dotazníkového šetření	25
6.3.1. Vztahy s veřejností	27
6.3.2. Materiální vybavení a údržba školy	28
6.3.3. Výchovně-vzdělávací oblast	29
6.3.4. Personální oblast	31
6.3.5. Bezpečnost ve škole	32
6.3.6. Pravidla ve škole	34
6.3.7. Plánování	35
6.3.8. Kontrolní a hodnotící činnost	36
6.3.9. Organizace života školy	37

6.3.10. Další oblasti řízení školy, na kterých orgány žákovské samosprávy participují.....	38
6.3.11. Souhrnné vyhodnocení položek č. 1 – 10.....	39
6.3.12. Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy, na kterých mohou orgány žákovské samosprávy participovat.....	42
6.4. Rozhovory se dvěma řediteli škol z výzkumného vzorku	47
7. Výstup pro školský management	58
8. Závěr	59
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	60
Seznam grafů a tabulek	63
Přílohy	65
Příloha A – Tabulky doplňující údaje uvedené v empirické části práce	65
Příloha B – Grafy doplňující údaje uvedené v empirické části práce.....	68
Příloha C – Dotazník použitý v empirické části práce.....	73

Úvod

Hlavní téma práce lze vyjádřit jednoduchou otázkou: „Je možné, aby se žáci podíleli na řízení školy a ovlivňovali její další rozvoj?“. Pro některé pedagogy a ředitele českých škol jde zcela jistě o těžko přijatelnou představu, jiní považují spolupráci žáků a učitelů za zcela samozřejmou a jednoznačně přínosnou. Tato bakalářská práce může pomoci vedoucím pracovníkům škol, kteří dosud mnoho informací o žákovské samosprávě nemají, podívat se na její činnost optikou nabízející příležitost využít potenciál žáků při řízení a rozvoji školy. Těm ředitelům, kteří s orgány žákovské samosprávy již aktivně spolupracují, a jsou si dobře vědomi všech výhod této symbiózy, nabízí výsledky výzkumu možnost porovnat stav ve své škole s jinými školami. Pro jiné může být uváděná sumarizace oblastí řízení školy, na kterých orgány žákovské samosprávy na základních školách participují, impulsem k restartu a novému nasměrování činnosti žákovské samosprávy na škole zajímavějším, zábavnějším a hlavně efektivnějším směrem, a to jak z pohledu žáků, tak nás dospělých.

Závěrečná práce je rozdělena do dvou základních částí – teoretické a empirické. Teoretická část je věnovaná především popisu a přiblížení problematiky činnosti orgánů žákovských samospráv na základních školách, zároveň se věnuje základní klasifikaci a definici jednotlivých oblastí řízení školy. V empirické části práce jsou uvedeny výsledky výzkumu, který byl věnován problematice zapojování orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy. Konkrétně se jedná o sumarizaci jednotlivých oblastí řízení školy, na kterých mohou orgány žákovské samosprávy na základních školách v České republice participovat. Tyto údaje byly zjišťovány prostřednictvím dotazníkového šetření. Vyhodnocené údaje jsou doplněny o rozhovory s řediteli dvou vybraných základních škol z výzkumného vzorku, které kromě interpretace zjištěných dat nabízejí také konkrétní příklady zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy.

Vymezení cílů práce:

Základním cílem této závěrečné bakalářské práce je **zjistit a popsat, v jakých konkrétních oblastech a v jaké míře participují orgány žákovské samosprávy na základních školách na řízení školy**. Tento základní cíl je rozpracován pomocí dílčích cílů:

- a) Zjistit, **v jakých konkrétních oblastech mohou orgány žákovské samosprávy podporovat řízení školy ve výzkumném vzorku základních škol.**
- b) Zjistit, **v jakých konkrétních aktivitách a v jaké míře jsou v rámci těchto oblastí orgány žákovské samosprávy ve zkoumaných základních školách zapojeny.**
- c) Zjistit, **jakou důležitost přikládají ředitelé zkoumaných základních škol jednotlivým oblastem řízení školy, na kterých orgány žákovské samosprávy v rámci své činnosti mohou participovat.**

Výsledky výzkumu jsou platné pouze pro daný výzkumný vzorek, výsledky nelze s ohledem na omezený počet zkoumaných škol zevšeobecnit na všechny základní školy v České republice.

1. Teoretické vymezení pojmů

V této kapitole jsou vymezeny základní pojmy související se zvoleným tématem participace žáků a řízením školy. Vysvětlení jednotlivých pojmů se opírá, popř. je doplněno citacemi z odborné literatury a dalších zdrojů. V textu práce jsou vždy zmíněny odkazy na citace zdrojů, kompletní citace zdroje je vždy uvedena v seznamu použité literatury v zadní části práce.

1.1. Participace žáků

Pod pojmem žákovská participace se obecně rozumí zapojení žáků do života školy. Průcha svůj výklad omezuje pouze na „*aktivní zapojení žáků v procesu výuky*“ a zároveň doplňuje, že „*v některých zemích se žáci zúčastňují na rozhodování a cílech o obsahu vzdělávání a pravidlech života školy*“ (Průcha, 1998, s. 162). Tuto definici lze v současné době vztáhnout také na Českou republiku, neboť žáci mají v řadě českých škol možnost spolurozhodovat a aktivně ovlivňovat fungování školy v mnoha oblastech. Jejich výčet a podrobný popis je předmětem empirické části této práce.

V širším kontextu je podle Ježkové možné posuzovat participaci žáků jako téma politické, téma vzdělávací politiky a téma školního vzdělávání (Ježková, 2007, s. 208 - 212). K participaci jako politickému tématu autorka uvádí, že „*pro politiku ve smyslu politiky jako věci veřejné představuje participace dětí na životě společnosti úkol umožnit účast dětí a získat je pro zájem o život společnosti a pro účast na životě společnosti jak v blízkém sociálním prostředí dítěte, tak v prostředí regionálním, národním, meziregionálním, evropském a konečně globálním*“ (tamtéž, s. 210). V souvislosti s participací jako tématem vzdělávací politiky autorka definuje participaci žáků jako „*prostředek občanské výchovy, který je spojován s naplňováním cílů výchovy v rovině dosahování především sociálních kompetencí.*“ (tamtéž, s. 210).

S participací viděnou z pohledu školního vzdělávání spojuje Ježková „*volbu pedagogických přístupů, metod a forem s chápáním dítěte jako subjektu, jako rovnoprávné lidské bytosti se specifickými právy, která vycházejí z jejích potřeb a dosažitelných možností, včetně přijímání zodpovědnosti za užívání svých práv*“ (tamtéž, s. 210).

Míra a konkrétní oblasti participace žáků jsou v každé škole jiné. Vycházejí z několika ovlivňujících faktorů. Klíčová je osoba ředitele školy, který zásadním způsobem vymezuje kompetence a oblasti působení žákovské samosprávy. Neméně

důležitý je také člověk, který orgány žákovské samosprávy ve škole metodicky vede a aktivně podporuje jejich činnost. V této souvislosti se v prostředí české školy rozšířil pojem koordinátor žákovské samosprávy, žákovského parlamentu apod. Podle autorů Hazlbauera, Petrovské a Hotového může být koordinátorem nejčastěji učitel, ale také školní psycholog, vychovatel školní družiny, nebo externí osoba (Hazlbauer, Petrovská, Hotový, 2012, s. 13). Bez zmiňované podpory a metodického vedení nelze hovořit o participaci v pravém slova smyslu. Spíše půjde o izolované snahy žáků něco ve škole změnit, které ovšem bez adekvátní pozitivní odezvy ze strany dospělých velmi rychle ztratí na síle a postupně vymizí. Na tom, v jaké míře a v jakých oblastech fungování školy bude žákovská samospráva na konkrétní škole participovat, mají významný podíl také samotní žáci. U nich hraje zásadní roli pocit sounáležitosti žáků se školou, který úzce souvisí se vztahy, hodnotami, tradicemi, rituály atp. konkrétní školy, které lze souhrnně označit jako kulturu školy. Dalšími vlivy jsou např. lokalita, velikost, organizační uspořádání školy, spolupráce se zřizovatelem nebo sociálními partnery školy.

1.2. Orgány žákovské samosprávy

V odborné literatuře, časopisech, na internetových stránkách s pedagogickou tematikou, ale i v samotných školách je možné se setkat s různým označením orgánů žákovské samosprávy. Nejčastěji jsou tyto označovány jako „*žákovské parlamenty, školní parlamenty, školské parlamenty, žákovské rady, studentské rady, rady studentů, žákovské senáty, školní senáty, celoškolské sněmy, celoškolské žákovské samosprávy nebo žákovské samosprávy, aktiv žáků apod.*“ (Obst, Prášilová, 2001, s. 74).

Pedagogický slovník definuje pojem žákovská samospráva jako „*samosprávný orgán vytvářený žáky nebo studenty školy,*“ který plní různé funkce, „*např. pomáhá udržovat kázeň a pořádek, pomáhá dosahovat lepších studijních výsledků nebo spoluřešit otázky hospodaření.*“ (Průcha, 1998, s. 323). Některé části této definice je možné na základě praktických zkušeností považovat za dosti diskutabilní, neboť orgány žákovské samosprávy nemají ve škole vykonávat funkci jakési „žákovské policie“, ale pomocí vhodných nástrojů klima ve škole postupně zlepšovat. Je žádoucí, aby prvotní impuls vždy vycházel od samotných žáků, nikoliv direktivně a manipulativně ze strany dospělých. V této souvislosti Jaroslav Kozlík ve své knize Směřování k základní škole zítřka uvádí: „*Školní žákovská samospráva je organizací žáků. Vyrůstá z potřeb*

a zájmů žactva školy.“ (Kozlík, 1998, s. 69). Nelze tedy žákům dopředu naplánovat, jakými tématy by se měla žákovská samospráva na škole zabývat, jaké akce by měla organizovat apod. Takovýto přístup žáci většinou nepřijmou, snadno vycítí snahu o manipulaci.

Žakovskou samosprávou a jejím významem se blíže zabývá také Obst: *„Pedagogický význam žákovské samosprávy je zřejmý. Budeme-li považovat školu nejen za přípravu na život, ale za život sám (a tak to přece je), pak nelze žáky brát pouze jako objekty působení dospělých, ale aktivní subjekty. V roli subjektů by se žáci ve škole měli učit podílet se na řízení instituce, v níž tráví podstatnou část svého života, učit se regulaci a řízení svého vlastního života v rámci společnosti, jejímiž jsou členy. V samosprávných orgánech mají žáci možnost rozhodovat, působit na jiné, nést odpovědnost, kritizovat, ale také se uvědoměle podřizovat stanoveným normám.“* (Obst, 2006, s. 62). Jak je z uvedeného textu zřejmé, nejde jen o to, aby žáci měnili školu, resp. školní život k lepšímu podle svých představ. Zároveň má mít činnost orgánů žákovské samosprávy významný výchovný a vzdělávací efekt. V této souvislosti lze hovořit o rozvoji tzv. klíčových kompetencí¹. V oblasti sociálních a občanských kompetencí se členové žákovské samosprávy učí obhajovat své vlastní názory, respektovat názory druhých. Učí se spolupráci, toleranci a respektu, často nabízejí pomoc ostatním. V rámci nejrůznějších projektů, které buď sami organizují, nebo na nich participují, získávají žáci také kompetence pracovní a kompetence k řešení problémů. Dokáží si činnosti naplánovat, zorganizovat a následně vyhodnotit. Musí nést také zodpovědnost nejen za úspěch, ale i případný neúspěch realizované akce. Další skupinou kompetencí, které jsou rovněž v rámci činnosti žákovské samosprávy rozvíjeny, jsou kompetence komunikativní. Členové samosprávy předávají svým spolužákům ve třídách nejrůznější informace, často vystupují před učiteli, rodiči nebo širokou veřejností. Tento výčet dovedností, které si žáci díky členství v orgánu žákovské samosprávy mohou osvojit, není zcela jistě úplný. Vždy závisí na konkrétní škole a konkrétním pedagogovi, který žáky při jejich práci vede, kolik dokáže z běžných činností pro rozvoj svých žáků vytěžit.

¹ Podrobně o klíčových kompetencích pojednává Bělecký a kol. (2007).

1.3. Oblasti řízení školy

Při snaze o definici jednotlivých oblastí řízení školy je nutné nejprve vycházet z obecného pojetí managementu, potažmo z obecných manažerských funkcí řízení, které uvádí např. Vodáček a Vodáčková. V jejich podání jde o plánování, organizování, výběr a rozmístění spolupracovníků (personalistiku), vedení lidí a kontrolu (Vodáček, Vodáčková, 2006, s. 68). Veber dělí základní manažerské aktivity do dvou částí. První z nich jsou průřezové činnosti, kam řadí rozhodování, organizování, řízení lidských zdrojů, komunikování, práci s informacemi. Druhou částí jsou činnosti naplňující fáze managementu, kterými jsou plánování, implementace a kontrola (Veber, 2000, s. 16). Vítek a Vítková doplňují výše zmiňované klasifikace manažerských funkcí o manažerské dovednosti, které člení do pěti skupin:

- Technické dovednosti (znalosti, metody, postupy)
- Komunikační dovednosti (schopnost vnímání a výměny informací)
- Koncepční dovednosti (schopnost celistvého vidění a řešení problémů)
- Projekční dovednosti (schopnost navrhnout praktické řešení problémů)
- Učební dovednosti (schopnost se soustavně učit a zdokonalovat)

(Vítek, Vítková, 2007, s. 61)

Konkrétní oblasti řízení organizace přizpůsobené prostředí českého vzdělávacího systému definuje Solfronk. Dělí řízení školy do 6 základních oblastí, kterými jsou: **oblast pedagogicko-edukačního řízení, oblast výchovné činnosti, oblast personální práce, oblast legislativy, oblast ekonomické činnosti školy, oblast veřejných vztahů a sociálního řízení.** (Solfronk, 2002, s. 17-18). Podrobněji se jednotlivým oblastem věnuje kapitola 5.

2. Východiska pro fungování orgánů žákovských samospráv

Zřízení a fungování žákovské samosprávy na školách v České republice je právně ukotveno v § 21 Školského zákona, který říká, že „*žáci a studenti mají právo zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat*“ (Školský zákon, 2005).

Problematickou žákovských samospráv na základních a středních školách se zabývá také Česká školní inspekce, která činnost žákovské samosprávy zahrnuje do Kritérií hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. Inspektoři se v rámci inspekční činnosti věnují zatím pouze tomu, zda „*škola podporuje vznik žákovské samosprávy a umožňuje jí podílet se na správě školy*“ (ČŠI, 2013, s. 8), ale komplexněji její činnost neposuzují. Zmínky o možnosti žáků participovat na životě školy najdeme rovněž ve Výroční zprávě České školní inspekce za školní roky 2010/2011 a 2012/2013. Forma zpracování statistických údajů a posuzovaných kritérií se v obou zmiňovaných zprávách liší. Zatímco ve školním roce 2010/2011 výroční zpráva konstatuje pouze skutečnost, že „*81,4% ředitelů kontrolovaných škol se zabývá stanovisky a vyjádřením samosprávných orgánů žáků*“ (ČŠI, 2012, s. 53), ve školním roce 2012/2013 je ve zprávě uvedeno, že „*ředitel školy respektoval stanovisko a vyjádření samosprávných orgánů žáků v 44 % navštívených škol, pouze v 1,2 % žákovských samospráv se jejich požadavky nezabýval.*“ (ČŠI, 2013, s. 53). Za školní rok 2011/2012 tyto informace ve Výroční zprávě chybí zcela.

Důležitým dokumentem mezinárodního charakteru, zajišťujícím v obecné rovině žákům práva na zakládání a činnost žákovských samospráv, je Úmluva o právech dítěte z roku 1989. Důležitý je zejména článek 12 zajišťující dětem právo na vyjádření svého názoru, dále článek 13 věnovaný svobodě projevu a článek 15 zajišťující svobodu sdružování (OSN, 1989, s. 13).

Dalším materiálem, který podporuje myšlenku aktivního zapojení žáků nejen do života školy, ale také do života obce a regionu, je Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě, kterou přijala v roce 2003 Rada Evropy, resp. její Kongres orgánů místní a regionální samosprávy. V souvislosti s prosazováním demokratických principů a participace charta uvádí, že „*současně musí být škola také místem, kde mladí lidé prožívají a praktikují demokracii a kde je jejich*

participace v rozhodování podporována a viděna jako přínosná. Proto i místní a regionální úřady by měly aktivně podpořit účast mladých lidí na školním životě. Měly by poskytovat finanční a jinou podporu, např. poskytování místa pro setkávání umožňující mladým lidem zakládat demokratické školní studentské asociace. Tyto asociace by měly být nezávislé, s vlastní samosprávou, a pokud to mladí lidé vyžadují, měli by mít právo účastnit se rozhodování týkající se provozu školy, a to v partnerství s učiteli a školními orgány“ (Rada Evropy, 2005, s. 8).

Na úrovni školy by měla být podle Halzbauera, Petrovské a Hotového (2012, s. 16) existence orgánů žákovské samosprávy zakotvena ve školním vzdělávacím programu. V tomto klíčovém školním dokumentu nemá podle zmiňovaných autorů chybět konkrétní vymezení základních předpokladů pro činnost orgánu žákovské samosprávy ve škole. Jedná se především o zajištění formálních podmínek (místo, čas setkávání, materiální podpora), definování oblastí zapojení žákovské samosprávy do života školy, základních práv a povinností tohoto orgánu, závazky vedení školy apod. Důležité jsou také informace o propojení činnosti orgánů žákovské samosprávy s výchovně-vzdělávacím obsahem vyučovaných předmětů (např. osobnostní a sociální výchova, občanská výchova) a úzká vazba na misi, vizi a strategické cíle školy.

Kromě ukotvení ve školním vzdělávacím programu, které bývá spíše obecnějšího charakteru, je velmi užitečné vypracovat také ústavu orgánu žákovské samosprávy, která by podle Halzbauera, Petrovské a Hotového „měla obsahovat základní principy fungování ŽP na škole, stručně popsany volební systém, způsob a možnosti obměňování členů parlamentu a pravomoci žákovského parlamentu.“ (Halzbauer, Petrovská, Hotový, 2012b, s. 10). Vypracování ústavy není sice povinné, ale výrazně ulehčuje práci orgánů žákovské samosprávy ve smyslu dodržování a vymáhání jasně stanovených pravidel a rychlé orientace v situacích, které neřeší orgán žákovské samosprávy každodenně, ale které přesto úzce souvisí s jejich fungováním (např. již zmiňované volby, odchod některého ze členů apod.).

3. Historický vývoj žákovské samosprávy v prostředí českého školského systému

Historickému vývoji žákovské samosprávy se blíže věnují Obst a Prášilová (2001, s. 67-70). První zmínky o tzv. žákovských sdruženích je možné najít již v 16. století. Tehdy se ovšem nejednalo o orgány žákovské samosprávy v dnešním slova smyslu, šlo spíše o „úřednické funkce“, které žáci zastávali. Jejich povinností bylo zajišťování kázně ve třídách, udržování čistoty, a vykonávání dalších úkonů spojených spíše s provozem školy, než s procesem vzdělávání. Svým pojetím fungování žákovských samospráv se tomu dnešnímu přiblížil Jan Ámos Komenský. Ten *„chápal školu jako obec, v níž jsou žáci vychováni pro pozdější život. Musí se proto již ve škole učit být občany. Proto má mít každá třída a každá škola svůj senát a jeho předsedu a konzula nebo soudce. Ti by pak měli zasedat v určité dny a rozhodovat o věcech, které spadají do jejich pravomoci stejně, jako je tomu u dospělých.“* (Obst, Prášilová, 2001, s. 67).

V 19. a začátkem 20. století byla žákovská samospráva považována za prostředek sociální výchovy. Český pedagog, druhý ředitel Jedličkova ústavu Augustin Bartoš, byl podle Obsta a Prášilové toho názoru, že *„k mravní výchově nevedou jenom povídky a mentorování, ale dítě musí mít příležitost projevit svou mravní úroveň činem. Mravní chování má být cvičeno a utvrzováno při konkrétních činnostech za účasti dítěte.“* (Obst a Prášilová, 2001, s. 67). V období po 2. světové válce se problematice žákovských samospráv věnoval zlínský pedagog Vladimír Konvička ve své knize *Žákovská samospráva*, která vyšla v roce 1947. Konvička byl stejně jako jeho předchůdci přesvědčen, že je nutné propojit školní práci s reálným životem. Propagoval také to, aby učitel zastával pouze roli podporovatele a vychovatele, který má žákům poskytovat vhodnou podporu a zpětnou vazbu (Konvička, 1947). Tento pohled na spolupráci žáků a učitelů najdeme také u dnešních autorů. Hazlbauer, Petrovská a Hotový k tomu uvádějí: *„Koordinátor nedělá práci za žáky, ale partnersky je vede, radí jim v problematických situacích a vhodnými otázkami je přivádí k vlastním řešením.“* (Hazlbauer, Petrovská, Hotový, 2012, s. 13). Z Konvičkova textu je také patrné, že škola měla v poválečném období kromě výchovně-vzdělávacího poslání také výrazné poslání politické. V období od 50. do 80. let 20. století byla nástupnickou organizací na základních školách Pionýrská organizace. Ta ovšem plnila zcela jiné funkce, než žákovská samospráva v období do února 1948. Demokratické principy

a participaci, které ještě v roce 1947 zmiňuje právě Václav Konvička, neměly v socialistickém výchovně-vzdělávacím modelu místo.

3.1. Popis současného stavu v České republice

Na základních školách v České republice nemají orgány žákovské samosprávy s ohledem na náš historicko-politický vývoj zdaleka takovou tradici jako v řadě zemí západní Evropy. Začátky novodobé historie žákovských samospráv sahají do 90. let 20. století, kdy založení žákovských samospráv podporovali především ředitelé, kteří chtěli začít reformovat české školství „zevnitř“. Podle výsledků Rychlého šetření Ústavu pro informace z roku 2010 byly v 60 % ze 4000 oslovených základních škol zřízeny orgány žákovské samosprávy (ÚIV, 2010).

Z výše uvedených údajů vyplývá, že je v České republice ovšem také řada škol, které žákovskou samosprávu nemají a její zřízení odmítají. Jinou, velmi početnou kategorii tvoří školy, na jejichž půdě fungují tyto orgány pouze formálně, bez možnosti skutečně ovlivňovat dění ve škole. Další skupinou jsou školy, ve kterých žákovské samosprávy pracují, ale nemají vymezené kompetence a hledají, jakým způsobem se v rámci školního života uplatnit. Zároveň je ale možné najít také školy, jejichž ředitelé dávají žákům skutečně velký prostor pro prosazování jejich názorů a myšlenek, umožňují jim spolurozhodovat o otázkách týkajících se každodenního fungování školy, ale i jejího budoucího směřování.

Příčin výše popsaného stavu může být celá řada. Z velké části nemají ředitelé škol a pedagogové přesnou představu o tom, jak by měla žákovská samospráva fungovat, jakým tématům by se měla věnovat a jaké kompetence by měla mít. Často se pedagogové díky neznalosti problematiky obávají toho, že jim zřízením žákovské samosprávy vznikne ve škole opozice, která může ohrožovat jejich práci, nechtějí ve své škole změny apod. Jiné konkrétní příčiny nepřijetí myšlenky fungování orgánů žákovské samosprávy na školách uvádí Obst a Prášilová: *„Mezi příčinami, které negativně ovlivnily existenci žákovských samospráv, respondenti uvádějí (podle četnosti od nejvyšší k nejnižší): neochotu žáků spolupracovat, přílišnou formálnost, náročnost činnosti na čas, nezájem z řad učitelů, ztotožnění žákovské samosprávy s PO SSM v minulosti, nedostatek literatury...“* (Obst, Prášilová, 2001, s. 70). Tyto a další důvody jsou především důsledkem nedostatku relevantních informací a metodické podpory.

Jednou z mála organizací, která se snaží tento stav v rámci českého školství systematicky měnit, je obecně prospěšná společnost Centrum pro demokratické učení² (dále CEDU). V letech 2010 – 2013 realizovalo CEDU vzdělávací projekty „Model respektujícího žákovského parlamentu“³ a „Žákovské parlamenty S.O.S.“⁴, které byly určeny vedoucím pracovníkům a pedagogům základních škol z celé České republiky. Podrobněji jsou informace k aktivitám obou zmiňovaných projektů uvedeny ve výzkumné části této bakalářské práce. Dalším zdrojem informací a prostorem pro sdílení praktických zkušeností s činnostmi orgánů žákovské samosprávy je také například Metodický portál RVP.CZ⁵, který spravuje Národní ústav pro vzdělávání.

² Více informací o aktivitách Centra pro demokratické učení na www.cedu.cz

³ Bližší informace o projektu je možné najít na webových stránkách www.cedu.cz

⁴ Bližší informace o projektu je možné najít na webových stránkách www.cedu.cz

⁵ Přístupný na webových stránkách www.rvp.cz

4. Organizační formy orgánů žákovské samosprávy

Organizační formy orgánů žákovské samosprávy souvisí především s velikostí a druhem školy, počtem odloučených pracovišť, počtem členů a zastoupením jednotlivých ročníků v orgánu žákovské samosprávy. Ve školách je možné se setkat „jednokomorovými“ orgány, které nejsou organizačně diverzifikované, ale také s žákovskou samosprávou, která se skládá z několika částí. Může být rozdělená např. zvlášť pro ročníky 1. a 2. stupně. V případě škol, které mají více odloučených pracovišť, může mít každé pracoviště svou vlastní žákovskou samosprávu. V rámci těchto orgánů mohou fungovat výbory, pracovní skupiny apod., které se soustředí vždy na konkrétní oblast života školy (např. stravování, školní projekty, propagaci školy apod.).

Odlišnosti existují také ve volbě zastoupení žáků podle ročníků. To řeší každá škola zcela individuálně podle svých možností a potřeb. Je možné setkat se s modelem, kdy jsou zastoupeny všechny ročníky, tedy 1. – 9. ročník, ale také s variantou zapojení žáků pouze 2. stupně. Kompromis tvoří žákovské samosprávy se zastoupením žáků od 2., 3., 4. nebo 5. do 9. ročníku. Není možné jednoznačně říci, která z uvedených variant je lepší, každá z nich je specifická.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje organizaci činnosti orgánů žákovské samosprávy, je počet jejích členů. Ani v této oblasti neplatí žádné univerzální pravidlo, které by určovalo, kolik členů by žákovská samospráva na škole měla mít. Počet zapojených zástupců tříd zpravidla souvisí s počtem žáků na škole, ale nemusí tomu tak být vždy. V praxi je možné se setkat s orgány žákovské samosprávy, které mají okolo dvaceti členů, ale existují i takové, kde počet zapojených žáků překračuje sedmdesát.

5. Základní klasifikace a definice oblastí řízení školy

České školství prošlo v uplynulých letech mnoha změnami, které se odrazily také v oblastech řízení, do kterých musí ředitel současné školy aktivně vstupovat. Před přechodem škol do právní subjektivity v roce 2003 řešili ředitelé škol většinou hlavně úkoly a problémy související s oblastí výchovně-vzdělávací a v omezené míře také s oblastí legislativní. Ostatní oblasti fungování školy, jako např. správa budov, ekonomická a pracovně-právní oblast, byly řízeny a spravovány centrálními orgány. Do současného školství rychle pronikají takové fenomény, jako jsou public relations školy, marketingové strategie, fundraising apod., které známe spíše z komerční sféry nebo zahraničních škol. Oblasti řízení dnešní české školy se tedy proměnily nejen co do počtu, ale jsou také jiného charakteru. Tento vývoj s sebou nese samozřejmě nové požadavky na řídicí pracovníky. Ředitelé škol nejsou dnes již jen manažery, ale také lídry, kteří školu nejen spravují, ale udávají rozhodujícím způsobem směr jejího dalšího vývoje. V této souvislosti hovoří o řediteli školy Slavíková: *„Musí to být profesionál, který dokáže sladit požadavky a potřeby zřizovatele, inspekce, rodičů, žáků a především zaměstnanců; musí být odborníkem, manažerem i leaderem“* (Slavíková, 2003, s. 201).

Konkrétní požadavky na vedoucí pracovníky ve školství jsou vyjádřeny tzv. Kompetenčním modelem ředitele školy, který uvádějí autoři Lhotková, Trojan a Kitzberger. Kompetence jsou rozděleny do 6 kategorií – kompetence lídrové, manažerské, odborné, osobnostní, sociální a kompetence řízení a hodnocení edukačního procesu (Lhotková, Trojan, Kitzberger, 2012, s. 61). S ohledem na zaměření této práce především na jednotlivé oblasti řízení školy, nikoliv konkrétně na osobu ředitele školy, nebude podrobnějšímu popisu a významu zmiňovaných kompetencí věnován větší prostor. Jejich uvedení slouží pouze k dokreslení širokého okruhu požadavků na osobnostní a odborné kvality, které jsou dnes na řídicí pracovníky ve školství kladeny.

Pokud není oblast řízení posuzována z pohledu kompetencí řídicích pracovníků, ale konkrétních činností, které musí ředitel školy zajišťovat popř. delegovat na své podřízené, pak lze podle Solfronka řízení školy rozdělit do následujících oblastí:

1. **Oblast pedagogického (edukačního) řízení**, kam autor zařazuje řízení výuky, tvorbu školního kurikula, zajišťování technických prostředků potřebných k výuce, systém hodnocení a klasifikace, proces projektování a plánování výuky a zajištění provozu výuky.

2. **Oblast výchovné činnosti** – sem je možné dle Solfronka zařadit např. péči o volný čas žáků (školní družina, zájmy, specializace), klima školy a budování mezilidských vztahů, péči o nadané žáky a žáky se zdravotním postižením, plánování.
3. **Oblast personální práce** – do této oblasti patří péče o profesní růst pedagogického sboru (kvalifikace, rekvalifikace), přijímání a propouštění zaměstnanců, motivování, stimulace a vytvoření systému hodnocení pracovníků, plánování a realizace hospitační činnosti, zajištění výpočtu a výplaty mezd a platů pracovníků školy. Autor do této oblasti zařazuje také péči o bývalé pracovníky, kteří odešli do starobního důchodu. Tito pracovníci bývají řediteli škol často opomíjeni. Zapojování důchodců do mimopracovních aktivit pracovníků školy, kam patří např. společné výlety, oslavy, sportovní akce apod., vypovídá o kultuře té které školy.
4. **Oblast legislativy** – ředitel školy zajišťuje implementaci legislativních norem do prostředí školy, přímo tvoří nebo zajišťuje tvorbu a inovaci vnitřních norem školy. Mezi tyto normy řadí Solfronk školní řád a provozní řády. Nelze ovšem zapomenout na také na další dokumenty školy, které předepisuje § 28 Školského zákona, tedy např. školní matriku, školní vzdělávací programy, výroční zprávy o činnosti školy, třídní knihy, rozvrhy vyučovacích hodin, záznamy z jednání pedagogické rady, knihy úrazů, personální a mzdovou dokumentaci, protokoly o provedených kontrolách a další dokumentaci, která je stanovena zvláštními právními předpisy.
5. **Oblast ekonomické činnosti školy** – sem lze zařadit např. tvorbu rozpočtu a dohled nad financováním školy, hospodářskou správu, technický provoz a údržbu budov, marketing a sponzorování školy a tvorbu zisku např. z pronájmu prostor školy, doplňkové činnosti zařízení školního stravování.
6. **Oblast veřejných vztahů a sociálního řízení** – do této poslední oblasti lze podle Solfronka zařadit vztah k veřejnosti a místním úřadům, vztah se školskou radou, orgány žákovské samosprávy, orgány samosprávy rodičů, vztah k odborům, sociální a zdravotní péče (Solfronk, 2002, s. 17-18).

Podobně nahlíží na jednotlivé oblasti řízení školy rakouští autoři Herbert Altrichter, Christoph Helm a Anna Kanape-Willingshofer, kteří působí na Institutu pro pedagogiku a psychologie Univerzity Johannese Keplera v Linzi. Věnují se procesům komplexního hodnocení kvality školy⁶. Definovali šest oblastí řízení, na které by se ředitelé škol měli zaměřit. Jedná se o proces učení a vzdělávání, třídní a školní život, vedení a řízení školy, profesionalitu a personální rozvoj, partnerství školy a vnější vztahy (Altrichter, Helm, Kanape-Willingshofer, 2012).

I když se klasifikace z českého a rakouského pohledu příliš neliší, budou následující kapitoly práce vycházet ze Solfronkova pojetí oblastí řízení školy, neboť lépe odpovídá podmínkám českého školství.

5.1. Klasifikace oblastí řízení školy použítá v empirické části práce

V souvislosti s výzkumnými otázkami, které jsou uvedeny v úvodní kapitole výzkumné části práce, bylo nutné před zahájením samotného výzkumu stanovit konkrétní oblasti řízení školy, které budou předmětem výzkumného šetření. Při definování těchto oblastí byla za výchozí považována převážně Solfronkova klasifikace, která vymezuje, jak již bylo v textu výše řečeno, šest základních oblastí řízení školy, a to oblast pedagogického (edukačního řízení), oblast výchovné činnosti, oblast personální práce, oblast legislativy, oblast ekonomické činnosti školy a oblast veřejných vztahů a sociálního řízení (Solfronk, 2002, s. 17-18).

Pro potřeby výzkumu upravil autor práce na základě svých dosavadních praktických zkušeností vedoucího pracovníka a koordinátora orgánu žákovské samosprávy na základní škole výše uvedené členění tak, aby lépe korespondovalo s činnostmi a možnostmi participace žákovských samospráv na řízení školy, resp. aby zvolené členění oblastí řízení školy více odpovídalo realitě současné základní školy, a bylo pro oslovené ředitele škol dobře srozumitelné. Oblast pedagogického řízení a oblast výchovné činnosti byla sloučena do jedné oblasti, a to **oblasti výchovně-vzdělávací**, oblast legislativy byla zúžena na **oblast pravidel ve škole**, oblast ekonomické činnosti školy je více konkretizována v oblasti, která se vztahuje pouze **k materiálnímu vybavení a údržbě školy**. Oblast veřejných vztahů a sociálního řízení, tak jak ji charakterizuje Solfronk, byla pro lepší srozumitelnost pojmenována **Vztahy**

⁶ Podrobné informace k problematice hodnocení kvality školy v podmínkách rakouského školství lze najít na <http://www.sqa.at>. Webové stránky jsou v německém jazyce.

s veřejností. Oblast personální práce je v této práci označována jako **Personální oblast**. Dále byly pro potřeby výzkumu doplněny další oblasti řízení školy. Těmi jsou **bezpečnost ve škole, organizace života školy** (viz klasifikace dle Altrichtera, Helma, Kanape-Wilingshoferové uvedená v textu výše), **plánování a kontrolní a hodnotící činnost**. U posledních dvou zmiňovaných položek se jedná spíše o manažerské funkce, jak je uvádějí Vodáček a Vodáčková (2006, s. 68), které ovšem s řízením školy bezprostředně souvisí. Orgány žákovské samosprávy mohou v rámci své činnosti vstupovat do oblasti **plánování a hodnocení (kontrolování)**, proto byly tyto oblasti do výzkumu zařazeny. Oblast **bezpečnost ve škole** byla do výzkumu zařazena zejména proto, že se jedná o téma, které je v poslední době laickou i odbornou veřejností výrazně akcentováno. Také pro samotné ředitele škol znamená zajištění bezpečného a neohrožujícího prostředí v současné době jednu ze základních priorit, kterou ovšem není vždy jednoduché naplnit. Angažovanost orgánů žákovské samosprávy v této oblasti může být velmi efektivní, neboť přímé působení nevychází od pedagogů, ale od žáků samotných.

Přehled klasifikace oblastí řízení školy použitých ve výzkumné části práce:

- 1. Vztahy s veřejností**
- 2. Materiální vybavení a údržba školy**
- 3. Výchovně-vzdělávací oblast**
- 4. Personální oblast**
- 5. Bezpečnost ve škole**
- 6. Pravidla ve škole**
- 7. Plánování**
- 8. Kontrolní a hodnotící činnost**
- 9. Organizace života školy**

Objektivně není možné v rámci této práce obsáhnout všechny oblasti řízení školy. Jak již bylo uvedeno v textu výše, vychází uvedené rozdělení oblastí řízení školy dílem z odborné literatury a dílem z praktických zkušeností autora práce, které získal v rámci čtyřletého metodického vedení orgánu žákovské samosprávy na základní škole. Jednotlivé oblasti, resp. konkrétní aktivity, které se k těmto oblastem vztahují, jsou blíže popsány ve výzkumné části práce.

6. Empirická část

Ve výzkumné části jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření, které si kladlo za cíl podat odpovědi na následující výzkumné otázky, které vycházejí z cílů této práce uvedených v její úvodní části:

Výzkumné otázky:

- 1. V jakých oblastech řízení školy participují orgány žákovské samosprávy ve výzkumném vzorku základních škol?**
- 2. V jakých konkrétních aktivitách a v jaké míře jsou v rámci těchto oblastí orgány žákovské samosprávy ve zkoumaných základních školách zapojeny?**
- 3. Jakou důležitost přikládají ředitelé zkoumaných základních škol jednotlivým oblastem řízení školy, na kterých orgány žákovské samosprávy v rámci své činnosti mohou participovat?**

6.1. Popis zvolených výzkumných metod

Pro zjištění potřebných dat, která by poskytovala relevantní odpovědi na výzkumné otázky uvedené v úvodu výzkumné části práce, byl zvolen kvantitativní výzkum, konkrétně metoda dotazníkového šetření.

Pro vytvoření strukturovaného dotazníku byl použit nástroj Google Docs⁷, který umožňuje vytváření různých druhů dotazníků formou webových dotazníků. To znamená, že respondenti obdrží nejčastěji formou e-mailu odkaz na webový dotazník, který on-line vyplní, a své odpovědi odešlou. Výzkumník získá obratem jejich odpovědi, které se zobrazí v prostředí aplikace Google Disk. Tato aplikace umí výsledky automaticky vyhodnotit a základním způsobem graficky znázornit. Umožňuje také dále zpracovávat získaná data v programu MS Excel. Výhodou tohoto nástroje je relativně snadné a rychlé vytvoření dotazníku, možnost přímo oslovit velké množství respondentů současně prostřednictvím e-mailu, a již zmiňované automatické

⁷ Aplikace Google Disc je dostupná na <http://www.google.com/intl/cs/drive/apps.html>

vyhodnocení výsledků ankety. Pro jeho použití také hovoří fakt, že respondenti nemusí stahovat žádný obsah do počítače a následně ho pracně přes e-mailového klienta posílat zpět, ale jednoduše odpovídají na položky dotazníku on-line, které ihned odešlou. Vyplnění dotazníku zabralo každému z respondentů přibližně 5 minut.

V dotazníku, který obsahuje celkem 11 položek⁸, bylo použito několik nástrojů pro zjišťování názorů respondentů. V případě položek 1 až 9 se jednalo se o polouzavřené otázky. Ředitelé škol vybírali v rámci jednotlivých předem definovaných oblastí řízení školy z nabízených možností konkrétní aktivity, do kterých je žákovská samospráva na jejich škole zapojena. Zároveň mohli doplnit vlastní rozšiřující odpověď. U položky číslo 10 byla použita forma otevřené otázky. Respondenti mohli v dotazníku nabízené položky doplnit o další oblasti řízení školy, na kterých žákovská samospráva v jejich školách participuje. V položce 11 byla použita metoda intervalového škálování. Respondenti hodnotili důležitost zapojení orgánů žákovské samosprávy v jednotlivých oblastech vedení a řízení školy pomocí bodové škály, přičemž 0 bodů odpovídalo nejmenší důležitosti a 5 bodů značilo podle názoru respondenta největší důležitost. Dotazník byl v závěrečné části doplněn o identifikační údaje respondentů. Konkrétně se jednalo o výběr kraje a uvedení názvu obce, ve kterých se nachází škola respondenta. Tento údaj byl důležitý zejména při evidenci shromažďovaných vyplněných dotazníků. Název a přesná adresa školy nebyly vyžadovány, neboť cílem výzkumu bylo získání pouze souhrnných údajů, nikoliv jejich členění podle konkrétních škol.

Po vyhodnocení dat zjištěných prostřednictvím dotazníkového šetření byly tyto výsledky doplněny polostrukturovanými rozhovory s řediteli 2 vybraných škol z výzkumného vzorku. Tyto rozhovory konkretizují a rozvádějí data zjištěná pomocí dotazníku a doplňují praktické příklady zapojení orgánů žákovské samosprávy do řízení ve dvou konkrétních základních školách.

6.2. Definice výzkumného vzorku a kritéria výběru

Výzkumný vzorek byl vybrán metodou záměrného výběru na základě předem určených shodných znaků. Výsledky výzkumu tedy nemohou být tedy zobecněny na všechny základní školy v České republice, jsou platné pouze pro zkoumané školy, resp. jejich ředitele.

⁸ S pojmem „položka“ pracuje Gavora v knize Úvod do pedagogického výzkumu (Gavora, 2010, s. 121).

Výběrovým výzkumným souborem bylo 27 ředitelů vybraných základních škol ze všech krajů České republiky, vč. hlavního města Prahy. Vybrané školy byly zvoleny proto, že všechny prošly dvou až tříletým intenzivním vzděláváním vedoucích pracovníků, pedagogů a žáků v oblasti fungování orgánů žákovských samospráv na 1. a 2. stupni základní školy. Konkrétně se jednalo o projekty Model respektujícího žákovského parlamentu, který byl zaměřen na podporu fungování orgánů žákovské samosprávy na 2. stupni základních škol, realizovaný v letech 2010 až 2013, a o projekt Žákovské parlamenty S.O.S, který se byl zacílen na fungování žákovských samospráv na 1. stupni základních škol. Tento projekt proběhl mezi lety 2011 a 2013. Oba zmiňované projekty realizovala obecně prospěšná společnost Centrum pro demokratické učení (dále jen CEDU), která se dlouhodobě systematicky věnuje podpoře demokratických principů ve vzdělávání.

V rámci zmiňovaných projektů absolvovaly pracovní skupiny z jednotlivých škol, složené z koordinátora „žákovského parlamentu“⁹, ředitele školy popř. jeho zástupce, a vyučujícího občanské výchovy, cyklus vícedenních vzdělávacích seminářů doprovázených metodami zážitkové pedagogiky. Dále prošly kompletní pedagogické sbory zapojených škol dvěma semináři k činnosti žákovských samospráv na základních školách, žáci zvolení do žákovského parlamentu měli možnost zúčastnit se dvou prožitkových kurzů, které byly zaměřeny na budování vztahů v nově vznikajících kolektivech a správné nastartování činnosti jednotlivých samospráv. Všechny tyto činnosti byly v průběhu trvání projektů doplňovány mentoringem lektorů CEDU přímo ve školách, koučováním pro ředitele škol a pravidelnými supervizními setkáními všech účastníků projektů. Zástupci jednotlivých škol se také podíleli na pilotování metodických příruček zaměřených na fungování orgánů žákovské samosprávy na základních školách.

Na základě získaných informací a nabytých zkušeností dotazovaní ředitelé aktivně podporují činnost žákovských samospráv na svých školách, vytvářejí vhodné podmínky pro jejich fungování. Dalším významným kritériem při výběru škol byla také skutečnost, že orgány žákovské samosprávy na těchto školách používají velmi podobné metody práce. Porovnání získaných dat má tedy vyšší vypovídací hodnotu, než pokud by ve výzkumném vzorku byly zvoleny školy, jejichž zkušenosti a postoje k činnosti žákovských samospráv ve škole se výrazně liší.

⁹ Jedná se o termín používaný všemi zúčastněnými školami a lektory CEDU.

Jak již bylo uvedeno v textu výše, celkem bylo rozesláno 27 elektronických dotazníků, přičemž vyplněných jich bylo vráceno 26. Návratnost tedy činí 96, 3 %.

Zastoupení zkoumaných základních škol v jednotlivých krajích České republiky:

• Středočeský	3 školy
• Jihočeský	2 školy
• Plzeňský	1 škola
• Karlovarský	2 školy
• Ústecký	2 školy
• Liberecký	2 školy
• Královéhradecký	2 školy
• Pardubický	2 školy
• Kraj Vysočina	2 školy
• Jihomoravský	2 školy
• Olomoucký	2 školy
• Zlínský	1 škola
• Moravskoslezský	2 školy
• Hlavní město Praha	1 škola

6.3. Výsledky dotazníkového šetření

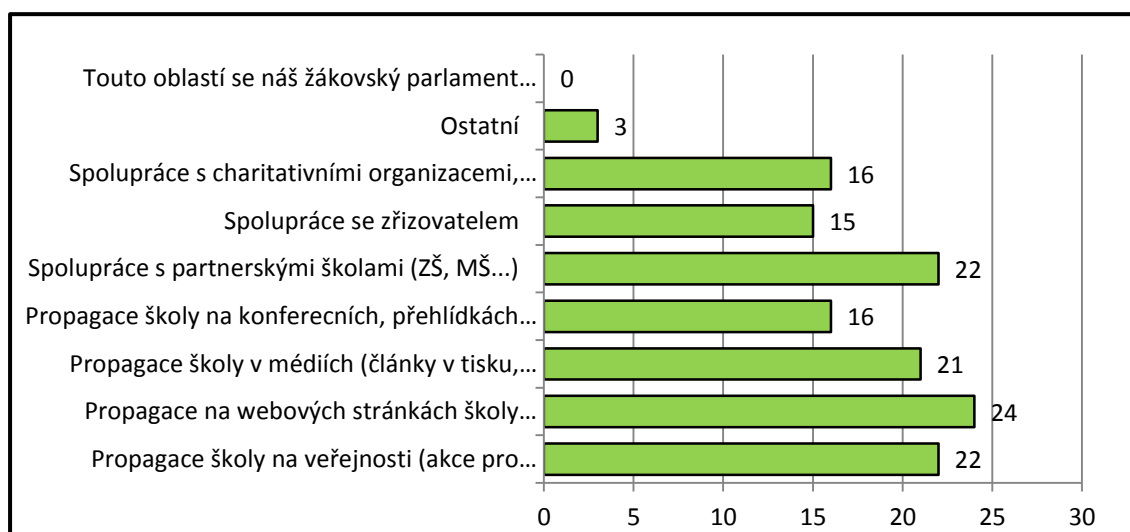
Respondenti měli v rámci položek 1 až 9 v dotazníku u jednotlivých předem definovaných oblastí řízení školy zaškrtnout všechny konkrétní aktivity, do kterých je žákovská samospráva na škole zapojena. Počet zaškrtnutých aktivit nebyl v zadání dotazníku omezen. K dispozici byla také možnost, že se zmiňovanou oblastí žákovská samospráva nezabývá. Respondenti mohli také u každé z položek uvést jinou aktivitu, která nebyla v přehledu nabízených možností uvedena. Ve formulaci jednotlivých položek dotazníku je místo pojmu orgán žákovské samosprávy, který je používán v teoretické části práce, použit termín žákovský parlament. Ředitelé škol zahrnutých ve výzkumném vzorku, pracují běžně s tímto označením. Bylo tedy, s ohledem na větší srozumitelnost, vhodnější použít tento termín.

Na následujících stranách jsou vždy uvedeny podrobné výsledky jednotlivých položek dotazníku doplněné o jejich grafické znázornění formou pruhového grafu. Všechny výsledky jsou také uvedeny v tabulkách, které jsou zařazeny v příloze této práce (tabulky č. 1 až č. 9). Jejich zařazení přímo do textu by vzhledem k jejich počtu narušovalo plynulost textu práce. U každé položky najdeme také slovní vyhodnocení zjištěných údajů.

6.3.1. Vztahy s veřejností

V této položce bylo zjišťováno, zda se orgány žákovské samosprávy na zkoumaných školách zapojují do vztahů s veřejností, resp. na jakých konkrétních aktivitách participují. Výsledky jsou znázorněny graficky formou pruhového grafu, kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 1, která je umístěna v příloze práce. Tak je tomu také i u dalších vyhodnocovaných položek dotazníku, které jsou uvedeny v textu níže.

Graf č. 1 - Vztahy s veřejností

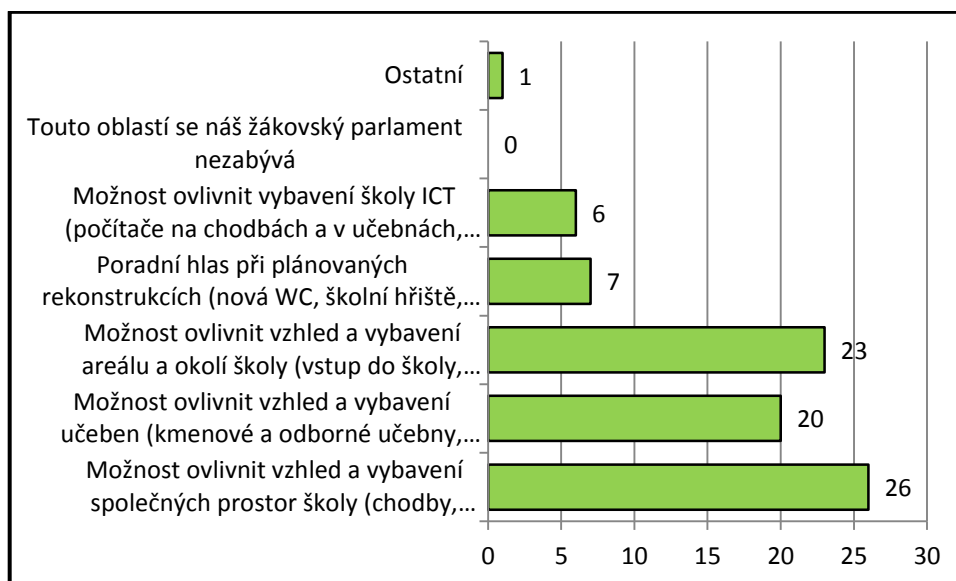

Z uvedených údajů vyplývá, že se orgány žákovské samosprávy na všech zkoumaných školách podílejí na budování vztahů školy s veřejností. Z nabízených aktivit byla nejvíce zastoupena propagace školy na vlastních webových stránkách (24 odpovědí), následovala propagace školy na veřejnosti a spolupráce s partnerskými školami (shodně 22 odpovědí). Naopak nejméně jsou orgány žákovské samosprávy zapojeny do vztahů se zřizovatelem (15 odpovědí). Kromě nabízených možností uvedli ředitelé škol v položce „Ostatní“ také tři další aktivity, které souvisejí se vztahy s veřejností. Jednalo se o spolupráci s městským parlamentem, s azylovými domy a obecně prospěšnými společnostmi Eurotopia a Elim, které se věnují poskytování sociálních služeb.

6.3.2. Materiální vybavení a údržba školy

Tato položka byla věnována zapojení orgánů žákovské samosprávy do rozhodovacích a plánovacích procesů, které souvisí se vzhledem interiérů školy, budovou a jejího okolí, plánováním rekonstrukcí, stavebních úprav apod. Dále se jednalo také o možnost participace žáků na výběru materiálního vybavení, vybavení školy ICT apod. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 2, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 2 – Materiální vybavení a údržba školy

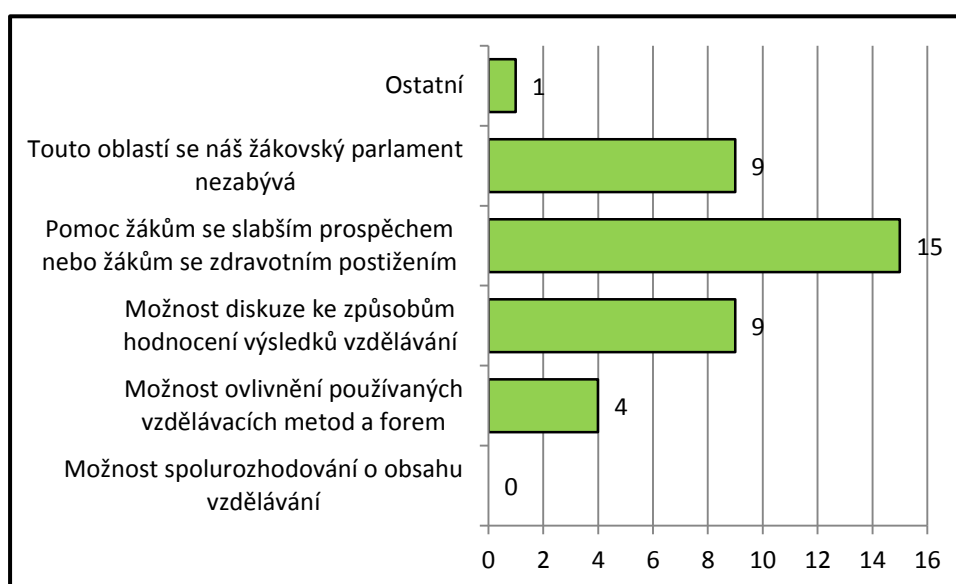

Na všech zkoumaných školách mohou orgány žákovské samosprávy ovlivňovat vzhled a vybavení společných prostor školy, ve 23 případech se mohou aktivně zapojovat do plánování úprav areálu a okolí školy. Naopak nejméně mohou členové žákovských samospráv ovlivňovat plánované rekonstrukce, např. nových WC, školního hřiště, učeben (7 odpovědí) a vybavení školy prostředky ICT, kam patří např. počítače na chodbách, vybavení společných prostor školy Wi-Fi připojením k internetu apod. Do této oblasti může z 26 oslovených škol vstupovat pouze 6 orgánů žákovské samosprávy. Jeden z ředitelů zařadil do této kategorie také možnost vybavit si místnost pro setkávání členů žákovské samosprávy svým nábytkem a dalším vybavením.

6.3.3. Výchovně-vzdělávací oblast

Participace žáků na záležitostech týkajících se výchovně-vzdělávacího procesu byla předmětem položky č. 3. Ředitelé škol měli uvést, zda se orgány žákovské samosprávy mohou vyjadřovat a spolurozhodovat o obsahu vzdělávání, nebo zda mají možnost ovlivnit vzdělávací metody a formy, které používají učitelé. Zařazena byla také možnost diskuze ke způsobům hodnocení výsledků vzdělávání. Posledním bodem této položky bylo téma pomoci žákům se slabším prospěchem, nebo žákům se zdravotním postižením (děti pomáhají dětem). Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 3, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 3 – Výchovně – vzdělávací oblast

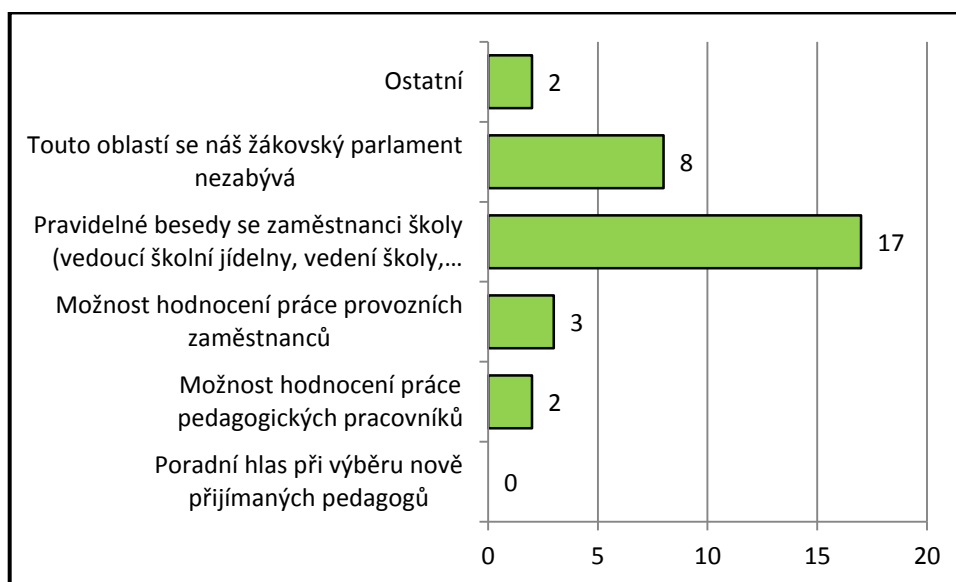
V této oblasti řízení školy lze zaznamenat nejnižší míru participace ze všech posuzovaných. Devět žákovských samospráv se záležitostmi souvisejícími s výchovou a vzděláváním nevěnují vůbec, devět má možnost zapojit se do diskuze ke způsobům hodnocení výsledků vzdělávání, pouze čtyři žákovské samosprávy mohou ovlivňovat používané vzdělávací metody a formy výuky. Naopak poměrně vysoká je angažovanost členů orgánů žákovské samosprávy v pomoci spolužákům se slabším prospěchem nebo zdravotním postižením resp. znevýhodněním. V těchto aktivitách je zapojeno 15 samospráv. Nízká míra zapojení žáků do záležitostí souvisejících s výchovně-vzdělávacím procesem má několik příčin. Prvním z nich je poměrně krátká tradice fungování orgánů žákovských samospráv na českých školách, svůj vliv má jistě také

náš historicko-politický vývoj, který výrazně určoval a stále ještě určuje charakter českého školství. Školy neměly po mnoho let ve výchovně-vzdělávací oblasti příliš velkou autonomii, obsah učiva byl stanovován centrálně a nové metody a formy výuky nebyly systematicky podporovány. Situace se sice změnila se zavedením rámcových resp. školních vzdělávacích programů, ale rigidita českého školského systému jako celku zatím nedovoluje masivnější rozšíření myšlenky participace žáků v této klíčové oblasti řízení školy. Zajímavá by jistě v této souvislosti byla komparace výsledků tohoto šetření, kde jsou výzkumným vzorkem školy, které programově aktivně podporují participaci žáků na životě školy s údaji ze škol, které se zatím tímto směrem nevydaly. Takové srovnání by ale bylo tématem pro samostatný výzkum.

6.3.4. Personální oblast

V této oblasti měli ředitelé škol vybírat popř. doplnit aktivity, do kterých se mohou žákovské samosprávy zapojit v personální oblasti řízení školy. Bylo zjišťováno, zda mají žáci poradní hlas při výběru nově přijímaných pedagogů, zda mohou hodnotit práci pedagogických a nepedagogických pracovníků. Další možností byly pravidelné besedy se zaměstnanci školy (s vedoucí školní jídelny, vedením školy, uklízečkami apod.). Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 4, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 4 – Personální oblast

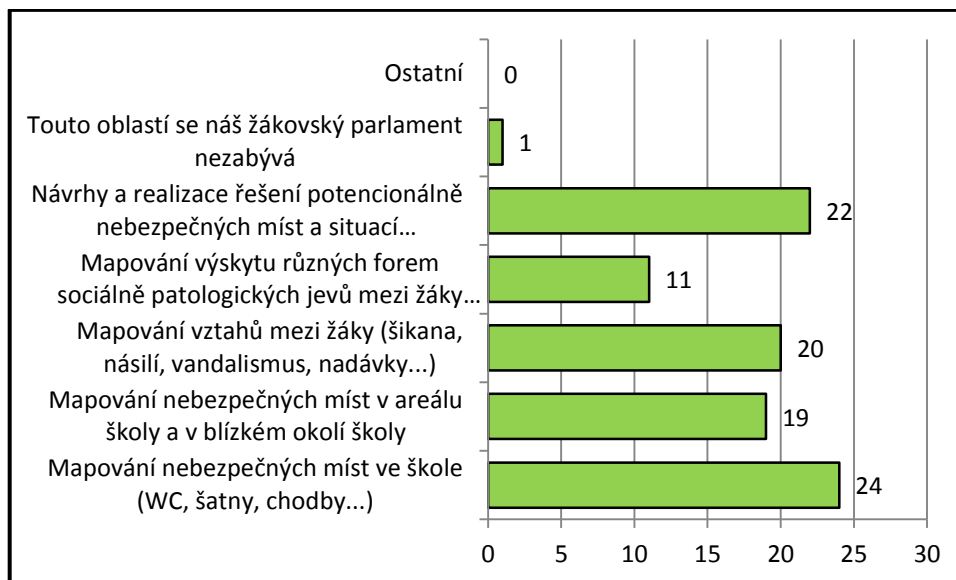

Z uvedených výsledků vyplývá, že na 17 školách se členové žákovské samosprávy pravidelně pracovně setkávají s pracovníky školy, a to buď s vedením školy, vedoucí školní jídelny, s uklízečkami apod. Dva z respondentů tuto nabízenou možnost blíže specifikovali – první z nich doplnil, že se žáci setkávají pravidelně s ředitelem školy, druhou odpovědí byla spolupráce vedoucí školní jídelny při tvorbě týdenního jídelníčku. Tyto odpovědi jsou v grafu uvedeny v položce „Ostatní“. Možnost hodnocení práce pedagogických pracovníků mají zatím pouze na dvou školách. Na třech ze zkoumaných škol se mohou orgány žákovské samosprávy vyjadřovat k hodnocení práce provozních zaměstnanců. Na osmi z 26 zkoumaných škol se touto oblastí vůbec nezabývají.

6.3.5. Bezpečnost ve škole

U této položky měli ředitelé škol odpovídat, zda orgány žákovské samosprávy na jejich školách ovlivňují svým působením bezpečnost ve škole. Konkrétně se jedná o mapování nebezpečných a potencionálně rizikových míst ve škole (WC, šatny, chodby...), nebezpečných míst v areálu a blízkém okolí školy. To se může týkat vchodu do škol, komunikací v okolí školy, chybějících přechodů pro chodce apod. Další podotázkou byla možnost mapování vztahů mezi žáky, kam by bylo možné zařadit výskyt šikany, násilí, vandalismu, nadávek apod. a výskytu různých forem sociálně-patologických jevů v žákovských kolektivech. Sem je možné zařadit např. závislosti, sebepoškozování, záškoláctví apod. Předmětem šetření bylo také to, zda se členové žákovské samosprávy kromě mapování situace také aktivně podílejí na návrzích a realizaci řešení potencionálně nebezpečných míst a situací, a to formou pořádání celoškolských projektů, projektových dnů a dalších akcí. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 5, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 5 – Bezpečnost ve škole

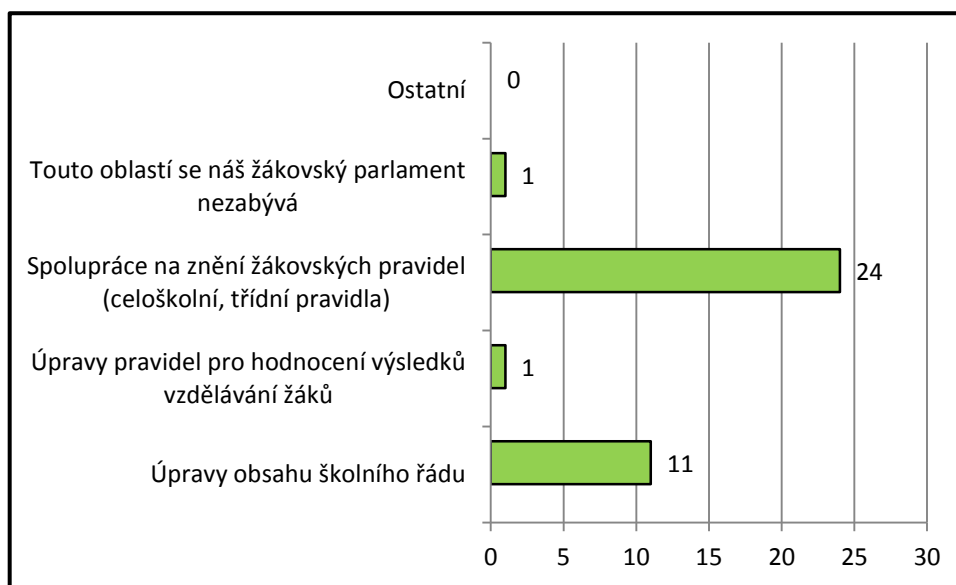
Z vyhodnocených dat vyplývá, že celková míra zapojení orgánů žákovské samosprávy je v této oblasti mimořádně vysoká. Na převážné většině škol, přesněji na 24 z 26 zkoumaných škol, mapují orgány žákovské samosprávy nebezpečná místa ve škole, v areálu a okolí školy (19 odpovědí). Ve dvaceti případech se žáci věnují

monitorování vztahů mezi žáky, v 11 mapují výskyt sociálně patologických jevů ve škole. Pozitivní je skutečnost, že většina orgánů žákovské samosprávy nezůstává pouze u monitorování aktuálního stavu na škole, ale navrhuje, příp. sama realizuje nebo se spolupodílí na řešení zjištěných negativních jevů v oblasti bezpečnosti. Nejčastěji se jedná o pořádání školních projektových dnů, celoškolních projektů apod. Tento souhrnný výsledek, který ukazuje na vysokou míru participace žáků, vychází také ze skutečnosti, že všechny zkoumané školy realizovaly v rámci projektů Respektující žákovský parlament a Žákovské parlamenty S.O.S celoškolní projekty, které byly zaměřené právě na bezpečnost ve škole. Zajímavé by bylo porovnání zapojení žákovských samospráv v této oblasti u škol, které se zmiňovaných projektů nezúčastnily. Toto srovnání by ovšem muselo být předmětem dalšího zkoumání.

6.3.6. Pravidla ve škole

Na otázku „do jaké míry mohou orgány žákovské samosprávy ovlivnit nastavení pravidel ve škole“ dává odpovědi právě tato položka. Respondenti měli odpovídat na to, zda se mohou žákovské samosprávy na jejich školách podílet na úpravách obsahu školního řádu, zda mohou zasahovat do úprav pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků. Další podotázkou byla také možnost spolupráce žákovské samosprávy na znění celoškolních nebo třídních žákovských pravidel. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 6, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 6 – Pravidla ve škole

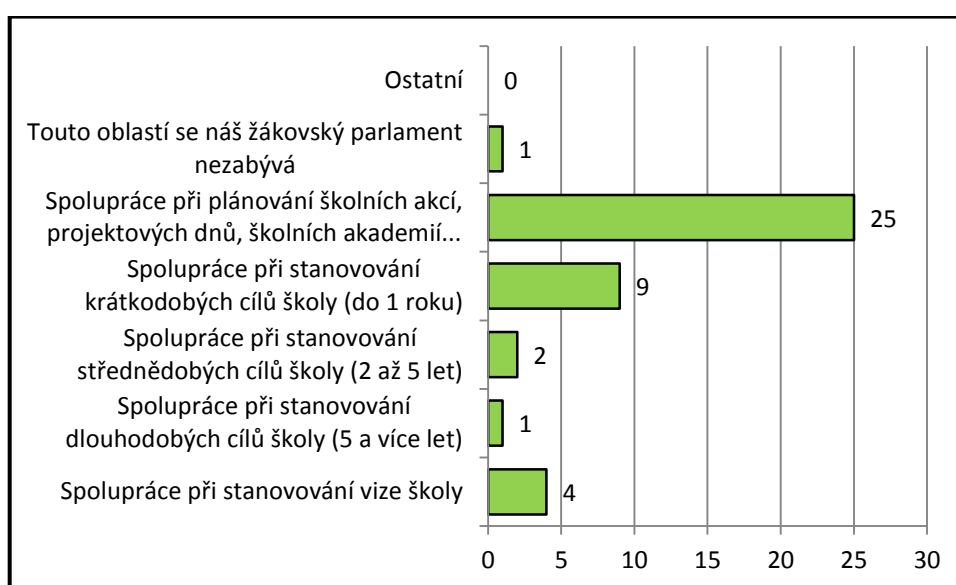

V oblasti pravidel ve škole ukazují výsledky na to, že se členové žákovské samosprávy na sledovaných školách zapojují především do spolupráce na znění žákovských pravidel (24 odpovědí), do úprav školního řádu mohou zasahovat pouze v 11 případech. Pouze v jednom případě se mohou žáci podílet na úpravě pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání a v jednom případě se žákovská samospráva touto oblastí vůbec nezabývá.

6.3.7. Plánování

Ředitelé zkoumaných škol se v této položce vyjadřovali k míře a konkrétním oblastem participace na procesu plánování činností školy. Jednalo se konkrétně o možnost spolupráce žáků s vedením školy při sestavování vize školy, dále při stanovování dlouhodobých, střednědobých a krátkodobých cílů školy. Další podotázkou byla možnost spolupráce při plánování školních akcí, projektových dnů, projektů, školních akademií apod. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 7, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 7 – Plánování

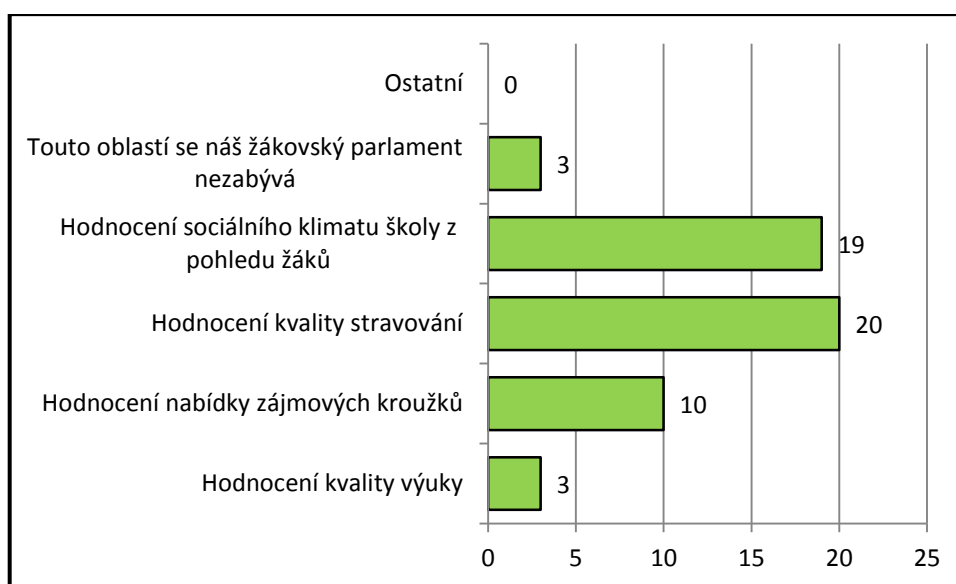

O tom, že je zapojení žáků do procesu plánování jednotlivých činností školy pro ředitele oslovených škol důležité, svědčí výsledky této položky, které ukazují, že ředitelé 25 z 26 zkoumaných škol spolupracují s orgány žákovské samosprávy při plánování školních akcí, mezi které lze zařadit např. projektové dny, školní akademie, diskotéky apod. Na stanovení krátkodobých cílů školy si ředitelé přizvou žáky v 9 případech, u dlouhodobého plánování je míra participace nižší. Do procesu střednědobého plánování jsou žáci zapojeni ve dvou případech a do dlouhodobého plánování pouze v jednom případě. Při stanovování vize školy přizve ke spolupráci zástupce žákovské samosprávy celkem devět oslovených ředitelů. Do oblasti plánování nevstupují orgány žákovské samosprávy pouze na jedné ze zkoumaných škol.

6.3.8. Kontrolní a hodnotící činnost

V rámci této oblasti měli respondenti na výběr z následujících činností, na kterých orgány žákovské samosprávy na jejich školách participují: hodnocení kvality výuky, hodnocení nabídky zájmových kroužků, hodnocení kvality stravování a hodnocení sociálního klimatu školy z pohledu žáků. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 8, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 8 – Kontrolní a hodnotící činnost

Výsledky znázorněné v grafu ukazují, že nejvíce jsou žáci zapojeni do hodnocení kvality stravování (20 odpovědí), následuje participace na hodnocení sociálního klimatu školy z pohledu žáků (19 odpovědí). V menší míře mohou orgány žákovské samosprávy hodnotit nabídku zájmových kroužků (10 odpovědí). Kvalitu výuky hodnotí žáci pouze na třech zkoumaných školách. Na dalších třech školách se žákovská samospráva kontrolní a hodnotící činností vůbec nezabývá. Tyto výsledky vypovídají o tom, že hodnocení činnosti školy z pohledu žáků není v českých školách zatím příliš rozšířené, a že se jedná spíše o okrajovou záležitost. Důvodem může být především přesvědčení pracovníků škol o tom, že hodnocení práce zaměstnanců školy žákům nepřísluší. Dospěli se mohou v této souvislosti cítit ohroženi, o čemž svědčí i názor oslovených ředitelů, který vyjádřili v rámci doplňujících rozhovorů. Podrobnější komentáře jsou uvedeny v kapitole 6.4.

6.3.9. Organizace života školy

Pořádání kulturních a sportovních akcí pro žáky učitele, rodiče a veřejnost; organizace celoškolních projektových dní; organizace celoškolních sběrových akcí; organizace humanitárních sbírek na škole; pomoc starým, osamělým nebo postiženým lidem – to byly konkrétní činnosti, ze kterých mohli ředitelé zkoumaných škol vybírat v rámci oblasti Organizace života školy. Kompletní přehled všech aktivit a počtu odpovědí je uveden v tabulce č. 9, která je umístěna v příloze práce.

Graf č. 9 – Organizace života školy

Z uvedených výsledků vyplývá, že na všech zkoumaných školách jsou orgány žákovské samosprávy výrazně aktivně zapojeny do organizace života školy. Zastoupení jednotlivých odpovědí je v tomto případě velmi vyrovnané. Nejvíce žákovské samosprávy participují na organizování celoškolních projektových dní (24 odpovědí), následuje organizování humanitárních sbírek ve škole s 23 odpověďmi. Sem lze zařadit např. adopci dětí na dálku, sbírání víček pro nemocné apod. Žákovské samosprávy jsou také velmi aktivní v pořádání různých kulturních a sportovních akcí pro žáky, učitele, rodiče a veřejnost. U těchto aktivit bylo zaznamenáno 21 resp. 22 odpovědí. Žáci vstupují také do organizování celoškolních sběrových akcí, jejichž výtěžek jde často právě na již zmiňované humanitární účely (16 odpovědí). Osm žákovských samospráv kromě jiných aktivit také pomáhá starým, osamělým nebo postiženým lidem.

6.3.10. Další oblasti řízení školy, na kterých orgány žákovské samosprávy participují

Protože není objektivně možné v rámci výzkumného šetření obsáhnout všechny oblasti řízení školy, potažmo všechny aktivity školy, na kterých orgány žákovské samosprávy participují, byla do dotazníku zařazena položka, která respondentům nabízela možnost jejich doplnění a rozšíření. Ředitelé této možnosti využili v celkem devíti případech. Některé z uvedených činností lze zařadit do oblastí řízení školy, které jsou zmíněny v textu výše, ale s ohledem na pevně danou strukturu dotazníku a na možné zkreslení výsledných dat, jsou odpovědi ponechány v této samostatné položce.

Přehled odpovědí

- Spolupráce se Školskou radou
- Spolupráce se Sdružením rodičů a přátel školy
- Podíl na přípravě programu pro zahraniční partnerské školy
- Podpora mladších spolužáků při zapojování do akcí školy
- Podpora samostatnosti a prezentačních dovedností mladších žáků školy
- Organizace a vedení prožitkových aktivit pro žáky i z jiných škol
- Zajištění patronátu starších žáků školy nad žáky 1. ročníku
- Spolupráce se žákovskými parlamenty z jiných škol
- Spolupráce s partnerskými žákovskými parlamenty ve městě v rámci Městského žákovského parlamentu

Šest z devíti uvedených odpovědí souvisí se vztahy školy s veřejností, resp. jejími partnery. Mezi ně patří Školská rada, Sdružení rodičů a přátel školy, partnerské tuzemské i zahraniční školy, další školy nebo orgány žákovské samosprávy z regionu. Tato data ukazují na důležitost, kterou ředitelé zkoumaným škol v oblasti vnějších vztahů školy orgánům žákovské samosprávy přikládají. Mezi dalšími odpověďmi najdeme především aktivity, které souvisí s organizací vnitřního života školy. Přesněji jde o podporu mladších spolužáků při zapojování se do školního života. Konkrétně respondenti v této souvislosti uvádějí zajištění patronátu starších žáků školy nad žáky 1. ročníku, podporu samostatnosti a prezentačních dovedností mladších spolužáků a podporu mladších spolužáků při zapojování do akcí školy.

6.3.11. Souhrnné vyhodnocení položek č. 1 – 10

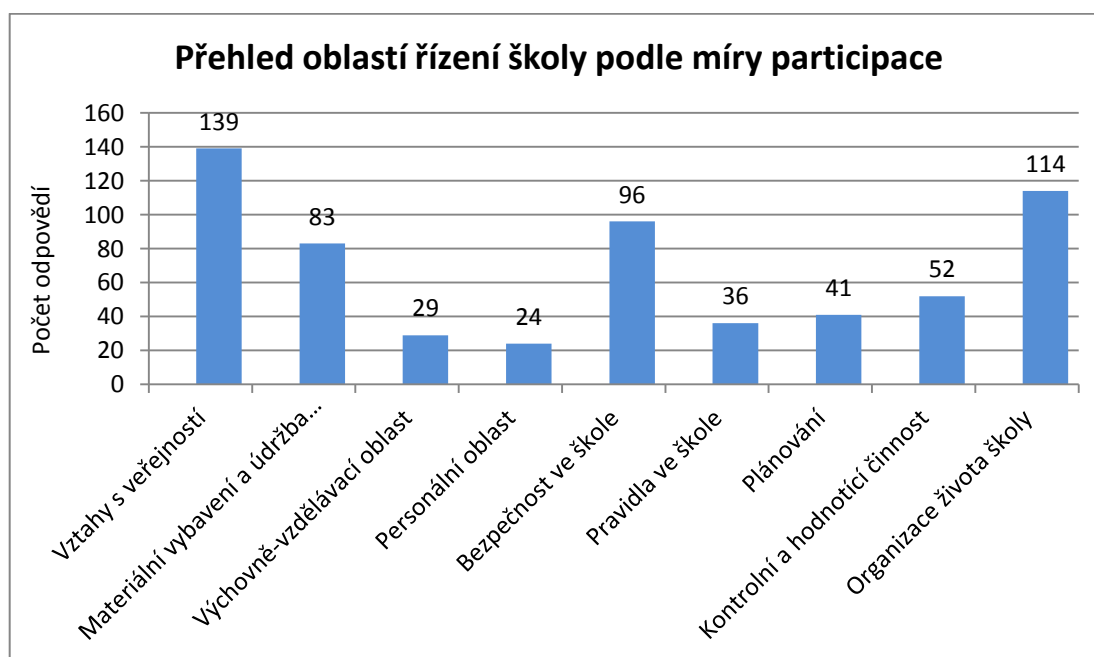
V podkapitolách 6.3.1 až 6.3.9 jsme se podrobně seznámili s výsledky dotazníkového šetření, které vyjadřují míru participace orgánů žákovské samosprávy ve zkoumaných školách na jednotlivých předem specifikovaných oblastech řízení školy. Tyto jsou v podkapitole 6.3.10 doplněny respondenty o rozšiřující odpovědi. Jde o další aktivity, na kterých se žákovská samospráva ve zkoumaných školách podílí.

Pro větší přehlednost je v této podkapitole uvedeno vzájemné porovnání výsledků jednotlivých oblastí řízení školy, resp. o vyjádření míry participace orgánů žákovské samosprávy na řízení školy.

Porovnání jednotlivých oblastí řízení školy podle míry participace orgánů žákovské samosprávy

Při vzájemném porovnání počtu odpovědí u jednotlivých oblastí řízení školy uvedených v dotazníku bylo postupováno následovně: u každé z oblastí byly sečteny všechny odpovědi, které jsou považovány za kladné. Nezapočítávala se pouze odpověď „Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá“, která může být interpretována jako záporná. Započítány byly také doplňující odpovědi respondentů, které mohli doplnit u každé položky.

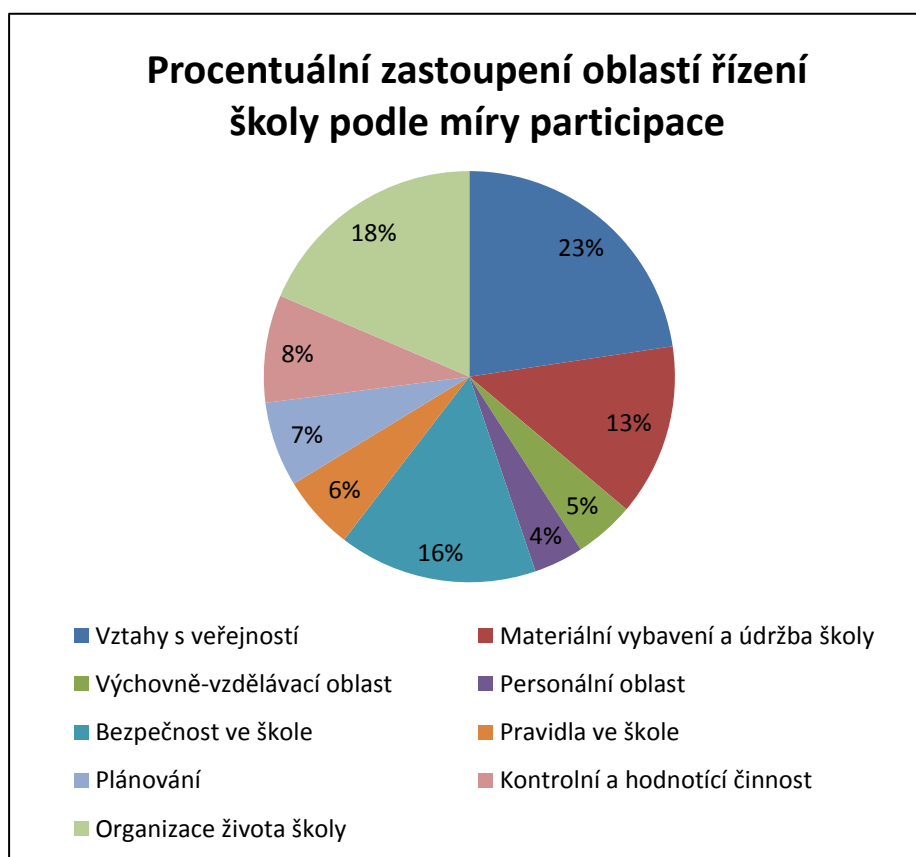
Graf č. 10 – Přehled oblastí řízení školy podle míry participace

Z uvedeného srovnání vyplývá, že v nejvyšší míře jsou orgány žákovské samosprávy na zkoumaných školách zapojeny v oblasti **vztahů školy s veřejností (celkem 139 odpovědí, 23 % ze všech odpovědí)**. Následuje oblast **organizace školního života (114 odpovědí; 18 % ze všech odpovědí)**. V pořadí třetí oblastí, ve které se žáci nejčastěji angažují, je **oblast bezpečnosti ve škole s celkovým počtem 96 odpovědí; 16 % ze všech odpovědí**. Relativně rozšířená je na zkoumaných školách také participace **v oblasti materiálního vybavení a údržby školy (83 odpovědí; 13 % ze všech odpovědí)**. Na opačné straně spektra najdeme zapojení žákovské samosprávy do personální oblasti řízení školy s 24 odpověďmi (4 % odpovědí), nebo výchovně-vzdělávací oblast s 29 odpověďmi (5 % odpovědí). U těchto oblastí najdeme také nejvyšší počet odpovědí „Tuto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá.“ V případě personální oblasti to je 8 a u výchovně-vzdělávací oblasti 9 odpovědí.

Celkový přehled míry participace orgánů žákovské samosprávy na jednotlivých oblastech řízení školy vyjádřenou procentuálně nabízí následující graf.

Graf č. 11 – Procentuální zastoupení oblastí řízení školy podle míry participace

V souvislosti s uvedeným porovnáním je ovšem nutné upozornit na určitou míru zkreslení, ke kterému při použití výše uvedeného způsobu sčítání odpovědí dochází. U některých oblastí, které se v souhrnném přehledu objevují ve spodním pásmu, lze nalézt konkrétní aktivity, na kterých spolupracují orgány žákovské samosprávy s ředitelem školy v široké míře. Jedná se např. o oblast pravidel ve škole, která má celkový počet hlasů 36, což je v celkovém srovnání oblastí jedna z nejnižších hodnot. Ale v konkrétní podoblasti „spolupráce na znění žákovských pravidel (celoškolní a třídní)“ je počet odpovědí 24, což je v porovnání s ostatními podoblastmi vysoká hodnota. Podobnou situaci lze vidět také v oblasti plánování, která s počtem 41 odpovědí také patří na zkoumaných školách k oblastem s nižší mírou participace. Zde je uvedena podoblast „spolupráce při plánování školních akcí, projektových dnů, projektů, školních akademií...“, která získala celkem 25 odpovědí, což je druhý nejvyšší počet odpovědí ze všech podoblastí vůbec.

Je tedy zřejmé, že výše uvedené srovnání míry participace orgánů žákovské samosprávy na všech oblastech řízení školy nelze zcela zjednodušit a je nutné ho interpretovat v širších souvislostech.

6.3.12. Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy, na kterých mohou orgány žákovské samosprávy participovat

Zatímco u položek č. 1 až č. 10 ředitelé zkoumaných škol uváděli oblasti a konkrétní aktivity související s řízením školy, na kterých orgány žákovské samosprávy na jejich školách skutečně participují, v položce č. 11 měli posoudit, v jakých oblastech řízení školy považují zapojení orgánů žákovské samosprávy za důležité. V praxi to tedy může znamenat, že v konkrétní škole není žákovská samospráva do některé z oblastí z různých důvodů zapojena, ale přesto ředitel školy považuje tuto oblast za důležitou a naopak.

Respondenti hodnotili jednotlivé oblasti řízení školy, které byly shodné s oblastmi uvedenými v položkách 1 až 9, pomocí bodové škály 0 až 5 bodů, přičemž nejméně důležitá oblast odpovídala 0 bodům a nejdůležitější oblast (tedy ta, ve které by měly být orgány žákovské samosprávy ve škole zapojeny) odpovídala 5 bodům. U každé z uvedených oblastí mohli respondenti zvolit pouze jednu bodovou hodnotu. Souhrnné výsledky jsou v tabulce pod textem vyjádřeny jednak počtem bodů a také procentuálně. Souhrn doplňuje také grafické znázornění formou pruhového grafu č. 21, který je uveden v příloze.

Tabulka č. 10 – Souhrnné vyhodnocení odpovědí u položky č. 11

Souhrnné vyhodnocení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy						
Body na bodové škále	0 bodů	1 bod	2 body	3 body	4 body	5 bodů
Vztahy s veřejností	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	4 (15,4 %)	7 (26,9 %)	6 (23,1 %)	9 (34,6 %)
Materiální vybavení školy a údržba	0 (0,0 %)	4 (15,4 %)	5 (19,2 %)	10 (38,5 %)	6 (23,1 %)	1 (3,8 %)
Výchovně-vzdělávací oblast	1 (3,8 %)	2 (7,7 %)	10 (38,5 %)	6 (23,1 %)	6 (23,1 %)	1 (3,8 %)
Personální oblast	5 (19,2 %)	14 (53,8 %)	3 (11,5 %)	4 (15,4 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)
Bezpečnost ve škole	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1 (3,8 %)	1 (3,8 %)	7 (26,9 %)	17 (65,4 %)
Pravidla ve škole	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	3 (11,5 %)	5 (19,2 %)	18 (69,2 %)
Plánování	0 (0,0 %)	4 (15,4 %)	5 (19,2 %)	8 (30,8 %)	6 (23,1 %)	3 (11,5 %)
Kontrola a hodnotící činnost	2 (7,7 %)	6 (23,1 %)	9 (34,6 %)	8 (30,8 %)	1 (3,8 %)	0 (0,0 %)
Organizace života školy	0 (0,0 %)	1 (3,8 %)	1 (3,8 %)	2 (7,7 %)	9 (34,6 %)	13 (50 %)

Data uvedená v tabulce byla také vyhodnocena metodou průměru. Tzn., že jednotlivé body na bodové škále jsou vynásobeny počtem odpovědí u každého bodu škály, následně se všechny hodnoty sečtou. Výsledný součet se vydělí celkovým počtem odpovědí v každé hodnocené oblasti. V tomto případě je celkový počet odpovědí vždy 26. Např. u oblasti č. 1 „Vztahy s veřejností“, činí všechny počty odpovědí vynásobené body na hodnotící škále v jejich celkovém součtu hodnotu 98. Ta se vydělí celkovým počtem odpovědí a výsledek činí 3,76 ($98 : 26$). Jde tedy o hodnotu, která se na uvedené číselné škále od 0 do 5 (0 znamená nejnižší a 5 nejvyšší míru důležitosti) vyjadřuje spíše vyšší míru důležitosti. Ředitelé této oblasti přisuzují tedy zvýšenou důležitost.

Podle uvedené metody vyhodnocení získaných dat je pořadí jednotlivých oblastí řízení školy podle důležitosti, jakou jim v souvislosti se zapojením žáků přisuzují ředitelé oslovených škol, následující:

1. Pravidla ve škole	Průměrné bodové ohodnocení	4,57
2. Bezpečnost ve škole	Průměrné bodové ohodnocení	4,53
3. Organizace života školy	Průměrné bodové ohodnocení	4,23
4. Vztahy s veřejností	Průměrné bodové ohodnocení	3,76
5. Plánování	Průměrné bodové ohodnocení	2,96
6. Materiální vybavení a údržba	Průměrné bodové ohodnocení	2,80
7. Výchovně-vzdělávací oblast	Průměrné bodové ohodnocení	2,69
8. Kontrolní a hodnotící činnost	Průměrné bodové ohodnocení	2,00
9. Personální oblast	Průměrné bodové ohodnocení	1,23

Z údajů uvedených v přehledu vyplývá, že za nejdůležitější oblast, do které by se měly orgány žákovské samosprávy zapojit, považují ředitelé školy pravidla ve škole. Jako druhou nejdůležitější oblast hodnotí respondenti bezpečnost ve škole. Třetí nejdůležitější oblastí je podle výsledků oblast organizace života školy. Za nejméně důležitou oblast, do které by měly orgány žákovské samosprávy zasahovat, byla vyhodnocena personální oblast. Dále byla jako méně důležitá hodnocena také oblast kontrolní a hodnotící činnosti. Ve středové části bodové škály se nachází oblasti výchovně-vzdělávací, materiálního vybavení a údržby školy, a také oblast plánování. Grafická znázornění výsledků hodnocení důležitosti ve formě grafů pro každou oblast

řízení školy zvlášť jsou s ohledem na jejich počet uvedena v příloze této práce. Jedná se o grafy č. 12 až 20.

Posouzení příčin umístění jednotlivých oblastí řízení školy v uvedeném žebříčku v závislosti na důležitosti, jakou jim přisuzují ředitelé zkoumaných škol, by z pohledu výzkumníka bylo možné interpretovat různými způsoby a toto hodnocení by nemuselo odrážet reálný pohled ředitelů škol. Proto byli za účelem interpretace výsledků osloveni dva ředitelé základních škol vybraní z výzkumného vzorku. Jedná se o ředitele základní školy z Kraje Vysočina (v následujícím textu je označen č. 1) a ředitele základní školy z Libereckého kraje (v textu je označen č. 2).

Pravidla ve škole

Výhody zapojení orgánů žákovské samosprávy do oblasti pravidel ve škole spatřují oba oslovení ředitelé především v tom, že členové žákovské samosprávy mají s vytvářením a implementací pravidel větší zkušenosti než ostatní spolužáci, a mohou být tedy při formulaci a zavádění především třídních pravidel nápomocní. Důležitá je také skutečnost, že pokud si žáci pravidla nastavují sami, je zde větší předpoklad jejich dodržování. Umístění této oblasti na prvním místě ve výzkumu přisuzuje ředitel č. 1 především tomu, že on sám považuje žákovskou samosprávu především „*za nástroj k nastavování podmínek prostředí, ne k řešení konfliktů a již vzniklých problémů.*“ Takto mohou podle jeho názoru uvažovat také ostatní oslovení ředitelé.

Bezpečnost ve škole

Pokud jsou žáci zapojeni do otázek, které se zabývají bezpečností ve škole, má to podle obou respondentů významný preventivní vliv. Žáci dokáží ze svého pohledu postihnout mnohem více negativních jevů ve škole, než dospělí. Jeden z ředitelů hovoří v této souvislosti o pozitivním vlivu na klima školy. V rozhovorech zazněla ovšem také obava, aby si ředitelé škol a učitelé nedělali z žákovské samosprávy svou „prodlouženou ruku“, která by problémy týkající se bezpečnosti řešila za ně.

Organizace života školy

Zapojení žákovské samosprávy do organizace života školy hodnotí oba ředitelé jako velmi přínosnou, a to jak pro žáky a učitele, tak i pro samotné členy žákovské samosprávy. Prostřednictvím organizování nejrůznějších akcí získávají cenné dovednosti a znalosti, které mohou uplatnit ve svém budoucím životě.

Vztahy s veřejností

Do vztahů s veřejností jsou orgány žákovské samosprávy na obou školách zapojovány intenzivně. Oslovení ředitelů jsou toho názoru, že pokud školu reprezentují žáci, má to daleko větší vypovídací hodnotu, než pokud školu navenek zastupuje pouze ředitel školy. Žáci díky aktivitám, které s public relations školy souvisejí, opět získávají cenné zkušenosti. Zapojení žákovské samosprávy do této oblasti řízení školy spatřují respondenti jako velmi přínosné.

Plánování

V oblasti plánování si oba respondenti zatím nedokáží představit větší zapojení žáků do procesu stanovování vize školy, resp. do plánů školy dlouhodobějšího charakteru. Těžiště práce žákovské samosprávy by podle nich mělo být spíše v plánování nejrůznějších školních akcí, které obohatí školní život.

Materiální vybavení a údržba školy

V souvislosti se zapojením žáků do oblasti materiálního vybavení a údržby školy vidí oba ředitelé problém především v omezených finančních zdrojích, které má škola k dispozici. Tomu by odpovídalo i relativně nízké hodnocení důležitosti této oblasti řízení školy ve výzkumu. Oba respondenti upřednostňují tedy zapojení žákovské samosprávy spíše do takových aktivit, které jsou menšího rozsahu a pro vedení školy nepředstavuje jejich realizace výrazný zásah do rozpočtu.

Výchovně-vzdělávací oblast

Zapojení orgánů žákovské samosprávy do výchovně-vzdělávací oblasti považují oba ředitelé za velmi „křehký prostor“. Zatímco ředitel č. 2 zapojení žáků do této oblasti zcela vylučuje, ředitel č. 1 si dokáže spolupráci s žáky za určitých podmínek představit. Shodně se ovšem obávají negativních reakcí ze strany učitelského sboru, který by případné připomínky a náměty žáků vnímal jako ohrožení. Těmto názorům odpovídá i nízké bodové ohodnocení, které tato oblast získala v rámci výzkumu.

Oblast kontrolní a hodnotící činnosti

Oblast kontrolní a hodnotící činnosti se v souhrnném vyhodnocení výsledků výzkumu umístila na předposledním místě. Tomu také odpovídají komentáře obou respondentů, kteří tuto oblast považují za velmi problematickou, především z důvodu

možného pocitu ohrožení pracovníků školy. Na obou školách se touto oblastí žákovský parlament cíleně nezabývá.

Personální oblast

Na samém konci pomyslného žebříčku hodnocení důležitosti zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy se umístila personální oblast. Podle oslovených ředitelů by personální otázky neměly být v kompetenci žáků, ale měly by zůstat zcela v působnosti dospělých. Ředitel č. 1 si sice dokáže zapojení žákovské samosprávy v této oblasti v omezené míře představit. Ale jednalo by se, podle jeho slov, o výjimečné krizové případy, kdy by názor žáků řediteli mohl pomoci získat lepší představu o závažnosti problému.

Podrobné komentáře obou oslovených ředitelů k jednotlivým oblastem řízení školy, resp. k výsledkům této části dotazníkového šetření, jsou uvedeny v následující kapitole 6.4. Jsou zde uvedeny také konkrétní příklady zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy. Podrobnější zdůvodnění výsledků a detailnější rozbor jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu všech ředitelů škol z výzkumného vzorku by byly předmětem dalšího výzkumu.

6.4. Rozhovory se dvěma řediteli škol z výzkumného vzorku

Za účelem interpretace výsledků dotazníkového šetření uvedených v kapitole 6.3.12 a doplnění výzkumné části práce o praktické příklady zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy, byli osloveni ředitelé dvou základních škol z výzkumného vzorku. Jedná se o ředitele škol s dlouholetou řídicí praxí, kteří aktivně podporují činnost orgánů žákovské samosprávy na svých školách a umožňují jim participovat na některých oblastech řízení školy. Téměř shodný je počet žáků obou škol, počet členů orgánu žákovské samosprávy a vnitřní členění orgánu žákovské samosprávy. Obě školy se zúčastnily tříletého vzdělávacího projektu „Model respektujícího žákovského parlamentu“¹⁰, v jehož rámci prošel vzděláváním v oblasti činnosti žákovské samosprávy na škole celý pedagogický sbor a také vybraní žáci školy. V této souvislosti by se jejich praktické příklady fungování orgánů žákovské samosprávy daly považovat za příklady dobré praxe.

¹⁰ Více informací o projektu je uvedeno v kapitole 6.2

A. Ředitel 1

Praxe řídicího pracovníka ve školství: 2 roky zástupce ředitele, 10 let ředitel školy

Charakteristika školy a orgánu žákovské samosprávy:

Kraj Vysočina

Plně organizovaná základní škola

Počet žáků školy: 235

Doba fungování orgánů žákovské samosprávy na škole: 12 let

Počet členů orgánu žákovské samosprávy: 18

Zastoupení ročníků: 3. až 9. ročník

Vnitřní členění orgánu žákovské samosprávy: Bez vnitřního členění (1 komora)

Otázka

Jaký je Váš názor a Vaše zkušenost se zapojením orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy, které byly definovány v dotazníku? Jak je v jednotlivých oblastech zapojena Vaše žákovská samospráva?

a) Vztahy s veřejností

„Pokud já jako ředitel budu propagovat a chválit svoji školu, nemusí mi to veřejnost věřit, protože jsem tady od toho, je to moje role. Ovšem pokud něco hezkého o škole řeknou žáci, má to punc opravdovosti. To si myslím, že je důležité a to žádný ředitel nezařídí. Tam vidím velký bonus zapojení žákovského parlamentu. Kromě jiného má prezentace školy na veřejnosti také výchovný rozměr. Žáci se učí formulovat a následně prezentovat své myšlenky, vystupovat před publikem.

V poslední době se členové našeho žákovského parlamentu zúčastnili konference na Krajském úřadu Kraje Vysočina, určené především pro zřizovatele škol. Měli připravený krátký program a odpovídali na otázky účastníků. V minulosti se žákovský parlament prezentoval také na přehlídce škol v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Dále využíváme žákovský parlament při návštěvách pedagogů z jiných partnerských škol. Žáci si sami připraví prohlídku školy, v minulém roce při návštěvě lektorů z Velké Británie realizovali žáci prohlídku školy v anglickém jazyce. Členové parlamentu prezentují pravidelně svoji činnost na webových stránkách školy.“

b) Materiální vybavení a údržba školy

„V této oblasti vidím zásadní problém s intenzivnějším zapojením žáků především v tom, že materiální vybavení školy je vázáno na finanční prostředky a ty nejsou žáci samozřejmě schopni zajišťovat. Na druhou stranu je potřeba vidět, že žáci mohou prostředí školy velmi dobře postihnout, je to něco viditelného, hmatatelného. O takové problematice mohou diskutovat, dávat jednoduché návrhy. Důležitým aspektem je to, že pokud žáci něco sami navrhnou a vytvoří, následně to neničí, váží si plodů své práce. Toto se nám v praxi potvrzuje. Při práci se členy žákovského parlamentu je potřeba začít drobnými úkoly a ne řešením problémů zásadního charakteru, kterým je např. rekonstrukce toalet.

V uplynulých letech si žáci na základě požadavku žákovského parlamentu vyzdobili šatní kóje, které byly do té doby v neutěšeném stavu. Dále navrhli a následně zajistili umístění zrcadel na toaletách. Důležitý byl také jejich požadavek na otevření školního bufetu. Ten se nakonec podařilo zřídit a v současné době bufet funguje k radosti žáků, ale i nás učitelů. Uvedené akce jsou sice většinou menšího rozsahu, ale pro žáky jsou velice cenné, neboť jejich realizace je poměrně jednoduchá a finančně nenáročná.“

c) Výchovně-vzdělávací oblast

„V této oblasti nám žáci mohou dát signál, že jim něco vyhovuje více, něco méně (vyučovací metody, organizační formy výuky). Mohou popsat např. stav, že takto připravená hodina většinu skupiny nezaujala. Já bych se tím měl zabývat již ve svém zájmu. Pokud budeme dlouhodobě ignorovat názory žáků, ztratí zájem o obor. Musíme být ochotni žákovský pohled skutečně zvážit. Neznamena to ovšem, že žáci mají vždycky pravdu. Setkal jsem se v praxi s připomínkami členů parlamentu, které nebyly oprávněné, ale také s těmi, ke kterým jsem při svém rozhodování přihlédl.

Tato oblast je ovšem velice křehkým prostorem, neboť řada kolegů má ještě pořád historicky pocit, že by žáci neměli do oblasti vzdělávání zasahovat a vnímají názory žáků jako kritiku, ne jako cestu najít ideální cestu pro oba subjekty vzdělávání. Je vhodné, abychom žáky naučili začínat vždy pozitivním hodnocením, neboť není pro nikoho ohrožující.

V této oblasti není náš parlament systematicky zapojen. Pokud mi ovšem žáci předloží nějaký požadavek, nebo závažné zjištění, určitě se tím zabývám.“

d) Personální oblast

„Umím si představit, že žákovský parlament může k personálním otázkám vyjádřit, např. v nějaké krizové situaci (nespokojenost s kvalitou výuky, problémy ve vztazích učitel – žák). Je to tak v pořádku, je to také jeho role. Ale neměl by být prioritně vnímán jako nástroj, který personální otázky ve škole nějak řeší. To je úkol dospělých. Role žákovského parlamentu je v tomto případě doplňková. Pohled žáků může být užitečný, ale rozhodně ne určující.

Stejně jako u výchovně-vzdělávací oblasti se náš žákovský parlament tomuto tématu cíleně nevěnuje. Pouze v případě vážného problému, který žáci vnímají v personální oblasti, se na mě mohou obrátit.“

e) Bezpečnost ve škole

„V souvislosti s touto oblastí opět vnímám důležitost žákovského pohledu na fungování školy. Ředitel a pedagogové sice prochází školu pravidelně, ale žáci jsou v tom prostředí neustále, mají možnost zachytit a vnímat množství jevů, které my dospělí neodkážeme postihnout. Mohou navrhnout opatření, která se z jejich pohledu jeví jako efektivní. Jde zejména o bezpečnost v rovině vztahů. Jsem přesvědčen o tom, že zapojení žákovského parlamentu do otázek bezpečnosti je jednou ze součástí toho, že prostředí v naší škole je žáky vnímáno jako přijatelné a příjemné.

Zapojení žákovského parlamentu ovšem s sebou nese i riziko, aby jeho členové nebyli vnímáni svými spolužáky jako někdo, kdo monitoruje situaci a donáší učitelům a vedení školy. Není možné si z žákovského parlamentu udělat „prodlouženou ruku“, která bude některé problémy řešit za nás dospělé. To, myslím si, by bylo velmi nešťastné.

V minulosti jsme realizovali mapování školy se zaměřením na lokalizaci nebezpečných míst ve škole z pohledu žáků. V současné době se ale náš žákovský parlament cíleně této oblasti nevěnuje.

f) Pravidla ve škole

„Členové žákovského parlamentu mají celkem bohaté zkušenosti v práci s pravidly, při své práci se s nimi setkávají ve větší míře, než ostatní žáci. Koordinátorem parlamentu jsou vedeni k tomu, aby přemýšleli, jak pracovat se sebou, aby příště pravidla neporušovali. Tyto zkušenosti a postoje tedy mohou následně přenášet dál spolužákům do tříd. Mohou být nápomocni při generování třídních popř.

celoškolních pravidel. Měli bychom dát žákovskému parlamentu také možnost vyjádřit se např. ke školnímu řádu, resp. k jeho částem, které jsou pro žáky aktuální. To samo o sobě samozřejmě akceptaci jimi navrhovaných změn automaticky nezaručí, ale žáci se učí, že je potřeba o důležitých věcech jednat a brát v úvahu názory všech zúčastněných stran.

Velká část učitelů očekává, že členové žákovského parlamentu budou bezmezně dodržovat všechna pravidla, že žádné nikdy neporuší. To se ovšem nestává. Musíme se v této souvislosti podívat na členy parlamentu jako na normální žáky, kteří se něco učí. Ani my dospělí se porušování pravidel leckdy nevyhneme. Žákovský parlament v souvislosti s pravidly považují za nástroj k nastavování podmínek prostředí, ne k řešení konfliktů a již vzniklých problémů. To je možná jeden z důvodů, proč se tato oblast umístila na první příčce ve výzkumu.

Jak jsem již uvedl, mohou se členové žákovského parlamentu u nás ve škole vyjadřovat ke školním pravidlům, některým částem školního řádu. Podílejí se také na stanovování třídních pravidel.“

g) Plánování

„Jsem toho názoru, že žáci by se měli učit procesu plánování, měli by to zkoušet. Je ovšem dobré a zcela dostačující, pokud se žákovský parlament zapojí do plánování věcí menšího rozsahu, následně analyzuje úspěchy a neúspěchy a navrhne potřebné změny. Myslím, že je spíše výjimečné, aby se žáci zapojovali např. do stanovování vize školy. Při stanovování vize školy nám názory žáků pomáhají získat na školu jiný pohled, ale je to jen jeden z dílčích podkladů.

U nás ve škole se žákovský parlament do plánování zapojuje např. při plánování programu pro návštěvy školy, při plánování akcí pro spolužáky (sportovní turnaje, zajištění občerstvení) apod.“

h) Kontrolní a hodnotící činnost

„Tuto oblast vidím jako velmi problematickou, neboť může být ze strany dospělých vnímána jako ohrožující. Žákovský parlament by měl být spíše nástrojem k nastavování prostředí, než k řešení již vzniklých problémových situací. Takže já osobně žákovský parlament do této oblasti příliš nezapojuji. Kontrolní činnost je úkolem především vedení školy, který by neměl být přenášen na žáky. V této oblasti není náš žákovský parlament zapojen.“

i) Organizace života školy

„Výhodu zapojení žákovské samosprávy do organizace života školy vidím především v tom, že pokud potřebuji pomoci s organizací nějaké školní akce, mohu se na žákovský parlament kdykoliv obrátit a žáci mi pomohou. Jedná se o tým, který je zvyklý společně spolupracovat, má za sebou určitou historii, takže má dobrý předpoklad zvládnout to, co od nich požaduji, a to ve velmi dobré kvalitě. Žákovský parlament zajišťuje také mnoho akcí na základě své vlastní iniciativy, což nám ulehčuje práci a naši energii můžeme vydávat jiným směrem. Zapojením žáků do organizování školních akcí u nich rozvíjíme nejrůznější dovednosti a znalosti. Myslím, že dnes je doba, kdy žáci přijímají tolik teoretických informací, že pokud to, co si sami nezažijí, má pouze malou naději na to, že to zůstane jejich dlouhodobou znalostí, dovedností; něčím, co mají. Tedy to, že něco doopravdy dělají, je stále významnější.

Jako riziko vnímám někdy to, aby žáci neunikali ze vzdělávacího procesu na akce. Toho se, myslím, bojí také někteří vyučující. V této souvislosti je potřeba se členy žákovského parlamentu diskutovat o tom, aby si uvědomovali, že vzdělávání je vždy prioritou a doplňkové akce by na něj měli vázat.

V této oblasti je náš žákovský parlament velmi aktivní. Pro spolužáky připravují členové parlamentu v průběhu roku nejrůznější sportovní, kulturní, ale i vzdělávací akce, nejrůznější projektové dny apod. Všechny podněty vycházejí od žáků, do žádné akce je nenutíme.“

B. Ředitel 2

Praxe řídicího pracovníka ve školství: 15 let zástupce ředitele, 7 let ředitel školy

Charakteristika školy a orgánu žákovské samosprávy:

Liberecký kraj

Plně organizovaná základní škola

Počet žáků školy: 230

Doba fungování orgánů žákovské samosprávy na škole: 4 roky

Počet členů orgánů žákovské samosprávy: 14 členů

Zastoupení ročníků: 4. až 9. ročník

Vnitřní členění orgánu žákovské samosprávy: Bez vnitřního členění (1 komora)

Otázka

Jak hodnotíte důležitost zapojení orgánů žákovské samosprávy na školách do jednotlivých oblastí řízení školy, které byly definovány v dotazníku? Jak je v jednotlivých oblastech zapojena Vaše žákovská samospráva?

a) Vztahy s veřejností

„Proč jsou vztahy s veřejností dle ředitelů až na 4. místě v pořadí podle důležitosti? Možná, že odpověď může být naprosto prozaická: mnohem víc nás „tlačí“ školní pravidla a bezpečnost ve škole a i organizace školního života a veřejnost, ta je až tam za zdmi, někde venku... a navíc se tato oblast zapojení parlamentu do života školy tak nějak sama nabízí a logicky vyplývá z jednotlivých činností parlamentu – kdy organizují akci – udělám na ni propagaci a informuji o tom, jak proběhla.

Žákovský parlament se může zapojit do propagace školy – organizace akcí, propagace těchto akcí... Je zajímavé, když článek na web napíše žák (místo učitele, ředitele), je to pro školu mnohem „cennější“ – pochlubit se, jaké máme šikovné děti. Stejně je tomu i s organizací akcí. To, že akci organizují žáci nebo pomáhají při její organizaci, je veřejností jistě přijímáno se sympatiemi. Není to o tom, že akci udělali jen dospělí. Ovšem ale nevím, jak tuto skutečnost vnímá sama veřejnost, jestli pro lidi „venku“ je v tom nějaký rozdíl nebo ne. Myslím, že o tom, co dělá žákovský parlament ve škole, jsou mezi lidmi různé představy. Mezi učiteli může být skutečnost, že akci organizuje parlament vnímána až negativně. S tím jsem se setkal na mé vlastní škole.

Členové žákovského parlamentu se účastní setkání koordinátorů žákovských parlamentů, která na naší škole dvakrát ročně realizujeme. Představují činnost parlamentu, připravují prohlídku školy, občerstvení apod. Dvakrát se zástupci našeho žákovského parlamentu prezentovali na setkání základních škol v Praze. Parlament pravidelně informuje o své činnosti na webových stránkách školy a jednou za čtvrtletí se blíže představí také v Raspenavském zpravodaji. Před měsícem se zástupci našeho parlamentu zúčastnili natáčení rozhlasové reportáže, která byla věnována právě žákovským parlamentům na základních školách. “

b) Materiální vybavení a údržba školy

„Tato oblast částečně souvisí s plánováním. Většina aktivit zmíněných ve výzkumu se plánuje dopředu a je jistě možné o některých věcech diskutovat. Otázkou je, do jaké míry lze ovlivnit např. rozsáhlejší rekonstrukci prostor. Určitě ale je možné a příjemné, aby žáci ovlivnili např. výzdobu chodeb, učeben – nástěnky, vystavené práce, vybavení školního dvora. Pro ředitele mohou být diskuse o těchto věcech faktorem, který nějakým způsobem protáhne, pozdrží, zkomplikuje nebo přinejmenším zabere nějaký čas při realizaci údržby nebo pořízení vybavení, což v současné době velké vytíženosti může být rozhodujícím důvodem pro to, že ředitel nebude chtít leckdy takové diskuze připustit.

Žákovský parlament u nás ve škole navrhuje nejrůznější zlepšení vybavení školy. Posledním aktuálním požadavkem žáků je zavedení volného Wi-Fi internetu pro žáky. Na jaře tohoto roku plánujeme jeho spuštění. V minulosti se členové parlamentu zasloužili např. o instalaci zrcadel na žákovských toaletách. “

c) Výchovně-vzdělávací oblast

„V této souvislosti bych chtěl říci, že žáci jistě nemůžou spolurozhodovat o obsahu vzdělávání. Otázka ovlivnění používaných metod a forem – dost dobře si nedokážu představit, jak by se o tom mělo diskutovat; metody a formy volí učitel podle obsahu tématu, stavu třídy, navíc nese zodpovědnost za to, že bude výuka efektivně fungovat. Nedokážu si také představit, jak by se parlament na tom vůbec dohodnul – různé třídy, různé předměty, různé ročníky. Diskuse ke způsobu hodnocení by předpokládala, že žáci budou znát poměrně dobře pravidla hodnocení. Myslím si, že takové změny by přesahovaly možnosti činnosti žákovského parlamentu. Pomoc žákům s SPU nebo slabým prospěchem je hezkou myšlenkou. Kdyby se ji podařilo zrealizovat,

jsem rozhodně pro. Bylo by to úžasné. Pochopitelně to předpokládá dvě základní věci: bude někdo, kdo chce pomáhat; bude někdo, kdo bude chtít pomoci. Z obou částí výzkumu je patrné, že tato oblast není pro žákovský parlament asi úplně aktuální a zajímavou. Navíc si myslím, že angažovat parlament v této oblasti by vedlo k silným negativním reakcím ze strany pedagogického sboru. V této oblasti není náš žákovský parlament zapojen. Žáci nepřicházejí s požadavky nebo komentáři, které by se k této oblasti vztahovaly.“

d) Personální oblast

„První tři aktivity uvedené v dotazníku, tedy poradní hlas při výběru nových pedagogů, možnost hodnocení práce pedagogů a provozních pracovníků školy naprosto vylučuji. Myslím si, že to velmi přesahuje kompetence žákovského parlamentu a vedlo by to jistě k velmi negativním reakcím pedagogického sboru i provozních zaměstnanců k žákovskému parlamentu. Nadělalo by to víc škody než užitku – lidově řečeno. Besedy se zaměstnanci školy by se realizovat mohly, jen by záleželo na tom, jak by měly vypadat a k čemu by vlastně sloužily, aby nesklouzly právě k hodnocení práce. Osobně považuji tuto oblast za velmi citlivou a veškeré kompetence mají v rukou vedoucí pracovníci. Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá. Ani v budoucnu neplánujeme, že bychom žáky do této oblasti zapojili.“

e) Bezpečnost ve škole

„Mapování bezpečných a nebezpečných míst (vztahů) je, podle mého názoru, velmi důležité a je velmi vhodné, když se do toho pustí žákovský parlament. Je něco jiného, když průzkum zadává žákům učitel nebo když jim ho zadává spolužák. Výsledek průzkumu je velmi cenný materiál (ředitel školy zodpovídá za bezpečnost), protože odráží, jak to skutečně cítí žáci a ne naše učitelské představy. U nás ve škole jsme takový průzkum provedli a některé výsledky potvrdily naše očekávání a některé nás překvapily, až zaskočily. Jiným způsobem bychom na to asi nepřišli. Je vidět, že otázka bezpečnosti je pro vedení školy velmi důležitá, a že se daří žákovské parlamenty do otázek bezpečnosti ve škole zapojit, protože se ocitla na předních místech v obou částech výzkumu.

V budoucnu plánuje náš žákovský parlament podobný průzkum zopakovat, navázat by na něj měl nějaký projektový den zaměřený na bezpečnost ve škole.“

f) Pravidla ve škole

„Pravidla jsou dnes velmi „populární“ a často zmiňovaná. V podstatě celá školní docházka se točí kolem dodržování nebo nedodržování pravidel. Škola je někdy pro děti prvním místem, kde se s jednoznačně formulovanými pravidly setkají. Největší uplatnění parlamentu vidím ve spolupráci na pravidlech ve třídách (případně vytvoření celoškolských pravidel). Dále pak případné úpravy znění školního řádu (v rámci legislativních možností). Pravidla hodnocení výsledků vzdělávání by parlament asi upravovat neměl, jedná se spíše o odbornou pedagogickou záležitost. I když je pravdou, že pravidla hodnocení schvaluje školská rada, kde ne všichni jsou pedagogové. Je „elegantní“, když se na tvorbu a zavádění pravidel do života podílí parlament. Možná by mohla být pro žáky akceptovatelnější. Zatím ale asi neumíme parlamenty do tvorby pravidel dost dobře zapojit – tím si vykládám rozdíl v obou částech výzkumu (dle ředitelů na 1. místě, dle aktuálního stavu 3. od konce).“

g) Plánování

„Co se týče zapojení žáků do stanovování vize školy, jsem spíše skeptik, nedovedu si to dost dobře představit. Možná to bude i tím, že sami s vizí školy tak nějak „zápolíme“ a stále ji nemáme. Nicméně možná by se mohl parlament zapojit do vytváření profilu absolventa (pokud by to pro žáky bylo dostatečně srozumitelné) nebo do otázek týkajících se vybavení školy v budoucích letech nebo také třeba vybavením školního dvora. Spolupráce při plánování školních akcí ze strany žákovského parlamentu je z mého pohledu velmi vítaná a žádoucí. Žákovský parlament pravidelně plánuje vždy na začátku školního roku akce, které chce zrealizovat. V budoucnu bychom tyto akce chtěli napevno začlenit do plánu práce školy na daný školní rok.“

h) Kontrolní a hodnotící činnost

„Kvalita výuky se měří velmi obtížně, tak asi ani žákovský parlament nebude mít ambice v této oblasti „prorazit“. Nedovedu si představit, jak by se to technicky dalo realizovat. Nabídka zájmových kroužků vychází ze zapojení a nadšení učitelů (kteří to zpravidla dělají víceméně zadarmo) a ze zaměření vychovatelek školní družiny a klubu. Samozřejmě, že nabídku by mohl parlament zhodnotit a zmapovat zájem žáků o případné další zájmové útvary. Vedení školy by pak mohlo podniknout nějaká následná opatření, třeba se pokusit zájmový útvar pro žáky zařídit. Takhle by to mohlo fungovat. V dnešní době nejsou zájmové útvary vlastně ani záležitostí školy – nejsou v RVP.“

Hodnocení kvality stravování by jistě bylo možné, určitě by s sebou však neslo úskalí, bylo by třeba nejprve definovat, co je to kvalitní stravování, aby bylo jednoznačné, podle čeho a jak se hodnotí. Aby to nebylo jen na bázi, co mi chutná a co mi nechutná. Z výsledků výzkumu je sice vidět, že se některými aktivitami v této oblasti žákovské parlamenty na školách zabývají (např. hodnocení školního stravování), ale já osobně tuto oblast nepovažuji pro žákovský parlament za příliš nosnou.“

i) Organizace života školy

„Tato oblast je podle mého mínění pro působení žákovského parlamentu velmi příhodná. Všechny konkrétní aktivity zmiňované ve výzkumu v souvislosti s touto oblastí jsou vhodné pro zapojení se žákovského parlamentu do života školy. Jsou navíc vhodné pro dobrý rozjezd začínajících parlamentů, protože dobře zorganizovaná školní akce, která má mezi spolužáky kladný ohlas, je zároveň motivací k další činnosti parlamentu a pocitu spokojenosti s vlastní prací. Myslím si, že pro ředitele je to příjemné, když něco organizují žáci a ne on nebo učitelé. Je to jistě pro obě strany přínosné. Podobně to zřejmě vidí i ostatní ředitelé, protože organizace života školy v obou částech výzkumu je na předním místě.

Náš žákovský parlament organizuje pravidelné akce pro spolužáky, kterými jsou např. žákovská diskotéka, turnaj ve florbalu, turnaj pro žáky 1. st. ve vybíjené, nejrůznější projektové dny apod. V letošním roce zorganizovali členové parlamentu sbírku víček od PET lahví pro postiženého chlapce ze sousedního města. Výtěžek bude použit na podporu jeho náročné léčby. Věřím, že podobně dobrých a užitečných nápadů bude ve škole přibývat.“

7. Výstup pro školský management

Hlavním přínosem této práce pro školský management je sumarizace jednotlivých oblastí řízení školy, na kterých mohou participovat orgány žákovské samosprávy na základních školách v České republice. Přehled těchto oblastí je doplněn o konkrétní údaje, které ukazují, v jaké míře jsou v těchto oblastech řízení školy zapojeny orgány žákovské samosprávy ve zkoumaných školách.

Kromě jednotlivých oblastí jsou v práci definované také konkrétní aktivity související s řízením školy, na kterých se členové žákovské samosprávy na školách podílejí, nebo mohou podílet. Tyto jsou rovněž doplněny statistickými údaji vyjadřujícími míru participace žákovských samospráv na těchto aktivitách.

Třetím výstupem je zjištění názoru ředitelů základních škol z výzkumného vzorku na důležitost zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy. Z uvedených údajů je tedy možné vyvodit, v jakých oblastech řízení školy považují oslovení ředitelé zapojení žákovské samosprávy za důležité a žádoucí.

Výstupy práce mohou posloužit řídicím pracovníkům ve školství, kteří se chtějí více věnovat problematice žákovských samospráv na základních školách, resp. zapojit orgány žákovské samosprávy do procesu řízení školy. Údaje jsou využitelné především jako teoretický podklad a zdroj inspirace při vedení nebo zakládání orgánů žákovské samosprávy na základní škole. Důležité je, že jednotlivé aktivity, které jsou v práci zmíněné, se neodehrávají pouze v teoretické rovině, ale na řadě škol se skutečně úspěšně realizují. Výsledky zároveň ukazují, ve kterých oblastech řízení školy se v podmínkách českého školství zatím orgány žákovské samosprávy neangažují. Na tomto místě by bylo dobré hledat příslušné důvody tohoto stavu, to by ale bylo předmětem dalšího samostatného výzkumu.

8. Závěr

Záměrem této závěrečné bakalářské práce bylo zpracování problematiky zapojení orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy. Jedná se o téma, které je v současnosti mnoha vedoucími pracovníky škol spíše vnímáno jako okrajové. Výsledky výzkumu uvedené v empirické části práce nabízejí ředitelům a pedagogům nový pohled na fungování orgánů žákovské samosprávy ve škole, ukazují v jakých oblastech je možné žáky aktivně do řízení školy zapojovat a které oblasti se v praxi naopak jeví jako problematické a nevhodné.

V teoretické části jsou vysvětlené pojmy, které s tématem úzce souvisejí. Prostřednictvím citací z odborné literatury a dalších relevantních zdrojů jsou v úvodu práce představeny různé úhly pohledu na žákovskou participaci. Úvodní kapitoly se také podrobně věnují orgánům žákovské samosprávy na základních školách, a to počínaje jejich historickým vývojem, organizačními formami a východisky jejich fungování v podmínkách českého základního školství konče. Pozornost je věnována také klasifikaci oblastí řízení školy a jejich definici.

V empirické části práce jsou prostřednictvím dat získaných metodou dotazníkového šetření předkládány odpovědi na výzkumné otázky, které úzce souvisejí s cílem práce. Základní cíl práce, resp. dílčí cíle, se podařilo naplnit. Údaje uvedené v empirické části práce dávají odpovědi na to, v jakých oblastech řízení školy jsou orgány žákovské samosprávy na zkoumaných školách zapojeny, prostřednictvím kterých aktivit je tato participace realizována. Ze závěrů výzkumu také vyplývá, jakou důležitost ředitelé škol z výzkumného vzorku přisuzují jednotlivým oblastem řízení školy, na kterých mohou orgány žákovské samosprávy spolupracovat. Výsledky výzkumu byly následně doplněny o rozhovory se dvěma řediteli základních škol vybranými z výzkumného vzorku. Prostřednictvím jejich názorů a praktických zkušeností se zapojením orgánů žákovské samosprávy do jednotlivých oblastí řízení školy bylo možné přesněji interpretovat výsledky výzkumného šetření. Jejich odpovědi svědčí také o tom, že nejde pouze o teoretická fakta, která by ve školní praxi neobstála, ale že výzkum nabízí přehled aktivit, které se na některých školách úspěšně realizují.

Výsledky výzkumu není sice možné zobecnit na všechny základní školy v České republice, ale poskytují základní informace o tom, jakým způsobem mohou ředitelé existenci orgánu žákovské samosprávy efektivně využít ve prospěch dalšího rozvoje školy.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

BĚLECKÝ, Zdeněk. Klíčové kompetence v základním vzdělávání. 1. vyd. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, 75 s. ISBN 978-808-7000-076.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HAZLBAUER, Tomáš, Kamila PETROVSKÁ a Filip HOTOVÝ. Žákovský parlament. 1. vyd. V Praze: Gemini, 2012, ISBN 978-80-905293-1-1

HAZLBAUER, Tomáš, Kamila PETROVSKÁ a Filip HOTOVÝ. Žákovský parlament II. 1. vyd. V Praze: Gemini, 2012, ISBN 978-80-905293-2-8.

JEŽKOVÁ, Věra. Školní vzdělávání: zahraniční trendy a inspirace. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, ISBN 8024613131.

KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPIK. Jak psát závěrečnou a kvalifikační práci. 5. vyd. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-70-6.

KONVIČKA, Vladimír. Žákovská samospráva. Brno: Komenium, učitelské nakladatelství, 1947.

KOZLÍK, Jaroslav. Směřování k základní škole zítřka. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998, ISBN 8071685364.

KUBÁTOVÁ, Helena. Rukověť autora diplomky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2009, Učebnice (Univerzita Palackého v Olomouci). ISBN 978-802-4423-142.

LHOTKOVÁ, Irena, Václav TROJAN a Jindřich KITZBERGER. Kompetence řídicích pracovníků ve školství. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Řízení školy. ISBN 9788073578992.

OBST, Otto a Michaela PRÁŠILOVÁ. Žákovská samospráva v české škole. EGER, Ludvík. Komunikace školy s veřejností. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001, ISBN 8070828285.

OBST, Otto. Manažerské minimum pro učitele. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 8024413590.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 2.rozš.a přepr. vyd. Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-252-1.

SLAVÍKOVÁ, Lenka (ed.). Řízení školy a pedagogického procesu: the quality management of an educational process ; Vývojové aspekty managementu a řízení školy = quality management and school leadership. Brno: Paido, 2003, ISBN 8073150573

SOLFRONK, Jan. Kapitoly ze školského managementu. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 8070836555.

VEBER, Jaromír. Management: základy, prosperita, globalizace. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2000, ISBN 80-7261-029-5.

VÍTEK, Miloš a Marcela VÍTKOVÁ. Management: systémový přístup. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, ISBN 9788070418727.

VODÁČEK, Leo. Moderní management v teorii a praxi. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2006, ISBN 80-7261-143-7.

CEDU - žákovské parlamenty. CEDU - žákovské parlamenty: Centrum pro demokratické učení [online]. 2009 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://cedu.cz>

Česká republika. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání: Školský zákon. In: Sbírka zákonů Česká republika. 24. září 2004, částka 190, s. 10262 – 10324. ISSN 1211-1244. Dostupný také v digitální formě z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon?q=561/2004>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání na školní rok 2013/2014. Praha, 2013, s. 8 [cit. 19. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Rodice/Kriteria-hodnoceni/Kriteria-hodnoceni-podminek,-prubehu-a-vysledk-%283%29>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Výroční zpráva České školní inspekce za rok 2010/2011. Praha, 2012, s. 53 [cit. 19. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/f62b6e80-bf60-4685-8a2d-25d328964309>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Výroční zpráva České školní inspekce za rok 2012/2013. Praha, 2013, s. 53 [cit. 19. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/dbb46d47-e52b-49ba-915f-b47cdb82cae4>

Disk Google. GOOGLE. Ww.google.com [online]. 2013, 27. 8. 2013 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.google.com/intl/cs/drive/apps.html>

Metodický portál RVP.CZ: Unikátní PROSTOR PRO UČITELE, sdílení zkušeností a spolupráci [online]. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://rvp.cz/vyhledavani?q=%C5%BE%C3%A1kovsk%C3%A1+samospr%C3%A1va&s.x=6&s.y=9>

Revidovaná Evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě. Archa: Zpravodaj o výchově a využití volného času dětí a mládeže. 2005, roč. 2005, č. 3, s. 8. ISSN: 1212-5016. Dostupné z: <http://crdm.cz/wp-content/uploads/archa-3-05-vnitri-priloha.pdf>

UIV: Rychlá šetření 2/2010 - závěrečná zpráva. In: Česká škola [online]. 16. 8. 2010 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2010/08/uiv-rychla-setreni-22010-zaverecna.html>

Úmluva o právech dítěte. OSN Praha: Dokumenty OSN [online]. 1989, s. 13 [cit. 2014-01-19]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Unterrichts- und Schulqualität: 6 Qualitätsbereiche - Leittext des BMUKK.
ALTRICHTER, Herbert, Christoph HELM a Anna KANAPE-WILLINGSHOFER.
BUNDESMINISTERIUM FÜR UNTERRICHT, Kunst und Kultur. SQA:
Schulqualität Allgemeinbildung [online]. 13. 10. 2012 [cit. 2014-02-01]. Dostupné z: <http://www.sqa.at/course/view.php?id=50>

Seznam grafů a tabulek

a) Seznam grafů

Graf č. 1	Vztahy s veřejností	s. 27
Graf č. 2	Materiální vybavení a údržba školy	s. 28
Graf č. 3	Výchovně-vzdělávací oblast	s. 29
Graf č. 4	Personální oblast	s. 31
Graf č. 5	Bezpečnost ve škole	s. 32
Graf č. 6	Pravidla ve škole	s. 34
Graf č. 7	Plánování	s. 35
Graf č. 8	Kontrolní a hodnotící činnost	s. 36
Graf č. 9	Organizace života školy	s. 37
Graf č. 10	Přehled oblastí řízení školy podle míry participace	s. 39
Graf č. 11	Procentuální zastoupení oblastí řízení školy podle míry participace	s. 40
Graf č. 12	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Oblast Vztahy s veřejností	s. 68
Graf č. 13	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Materiální vybavení a údržba	s. 68
Graf č. 14	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Výchovně-vzdělávací oblast	s. 69
Graf č. 15	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Personální oblast	s. 69
Graf č. 16	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Bezpečnost ve škole	s. 70
Graf č. 17	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Pravidla ve škole	s. 70
Graf č. 18	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Plánování	s. 71
Graf č. 19	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Kontrolní a hodnotící činnost	s. 71
Graf č. 20	Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Organizace života školy	s. 72
Graf č. 21	Souhrnné výsledky posouzení důležitosti oblastí říz. školy	s. 72

a) Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Vztahy s veřejností	s. 65
Tabulka č. 2	Materiální vybavení a údržba školy	s. 65
Tabulka č. 3	Výchovně-vzdělávací oblast	s. 65
Tabulka č. 4	Personální oblast	s. 66
Tabulka č. 5	Bezpečnost ve škole	s. 66
Tabulka č. 6	Pravidla ve škole	s. 66
Tabulka č. 7	Plánování	s. 67
Tabulka č. 8	Kontrolní a hodnotící činnost	s. 67
Tabulka č. 9	Organizace života školy	s. 67
Tabulka č. 10	Souhrnný vyhodnocení odpovědí u položky č. 11	s. 42

Přílohy

Příloha A – Tabulky doplňující údaje uvedené v empirické části práce

Tabulka č. 1 – Vztahy s veřejností

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Propagace školy na veřejnosti (akce pro rodiče, širokou veřejnost)	22
Propagace na webových stránkách školy (články, fotogalerie, videa...)	24
Propagace školy v médiích (články v tisku, příspěvky v televizi...)	21
Propagace školy na konferencích, přehlídkách škol...	16
Spolupráce s partnerskými školami (ZŠ, MŠ...)	22
Spolupráce se zřizovatelem	15
Spolupráce s charitativními organizacemi, domovy seniorů, útulky pro opuštěná zvířata...	16
Ostatní	3
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	0

Tabulka č. 2 – Materiální vybavení a údržba školy

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Možnost ovlivnit vzhled a vybavení společných prostor školy (chodby, toalety, šatny...)	26
Možnost ovlivnit vzhled a vybavení učeben (kmenové a odborné učebny, ŠD, ŠK...)	20
Možnost ovlivnit vzhled a vybavení areálu a okolí školy (vstup do školy, školní dvůr, hřiště...)	23
Poradní hlas při plánovaných rekonstrukcích (nová WC, školní hřiště, stav. úpravy učeben)	7
Možnost ovlivnit vybavení školy ICT (počítače na chodbách a v učebnách, Wi-Fi ve škole...)	6
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	0
Ostatní	1

Tabulka č. 3 – Výchovně-vzdělávací oblast

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Možnost spolurozhodování o obsahu vzdělávání	0
Možnost ovlivnění používaných vzdělávacích metod a forem	4
Možnost diskuze ke způsobům hodnocení výsledků vzdělávání	9
Pomoc žákům se slabším prospěchem nebo žákům se zdravotním postižením (děti pomáhají dětem)	15
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	9
Ostatní	1

Tabulka č. 4 – Personální oblast

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Poradní hlas při výběru nově přijímaných pedagogů (ukázky hodin pro žáky, diskuze...)	0
Možnost hodnocení práce pedagogických pracovníků	2
Možnost hodnocení práce provozních zaměstnanců	3
Pravidelná setkání se zaměstnanci školy (vedoucí školní jídelny, vedení školy, uklízečky...)	14
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	8
Ostatní	2

Tabulka č. 5 – Bezpečnost ve škole

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Mapování nebezpečných míst ve škole (WC, šatny, chodby...)	24
Mapování nebezpečných míst v areálu školy a blízkém okolí školy (vchod do školy, komunikace v okolí školy – chybějící přechody pro chodce, silný automobilový provoz...)	19
Mapování vztahů mezi žáky školy (šikana, násilí, vandalismus, nadávky...)	20
Mapování výskytu různých forem sociálně-patologických jevů mezi žáky (závislosti, sebepoškozování, záškoláctví...)	11
Návrhy a realizace řešení potencionálně nebezpečných míst a situací (projektové dny, celoškolské projekty...)	22
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	1
Ostatní	0

Tabulka č. 6 – Pravidla ve škole

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Úpravy obsahu školního řádu	11
Úpravy pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků	1
Spolupráce na znění žákovských pravidel (celoškolní, třídní pravidla)	24
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	1
Ostatní	0

Tabulka č. 7 – Plánování

Přehled aktivit	Počet odpovědí
Spolupráce při stanovování vize školy	4
Spolupráce při stanovování dlouhodobých cílů školy (5 a více let)	1
Spolupráce při stanovování střednědobých cílů školy (2 až 5 let)	2
Spolupráce při stanovování krátkodobých cílů školy (do 1 roku)	9
Spolupráce při plánování školních akcí, projektových dnů, projektů, školních akademií...	25
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	1
Ostatní	0

Tabulka č. 8 – Kontrolní a hodnotící činnost

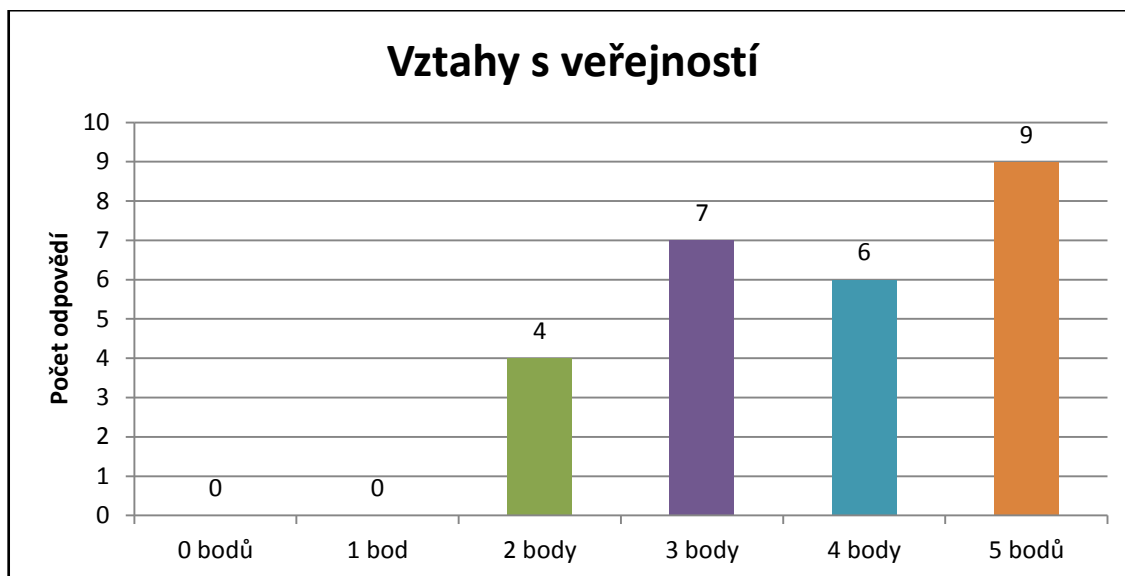
Přehled aktivit	Počet odpovědí
Hodnocení kvality výuky	3
Hodnocení nabídky zájmových kroužků	10
Hodnocení kvality stravování	20
Hodnocení sociálního klimatu školy z pohledu žáků	19
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	3
Ostatní	0

Tabulka č. 9 – Organizace „života školy“

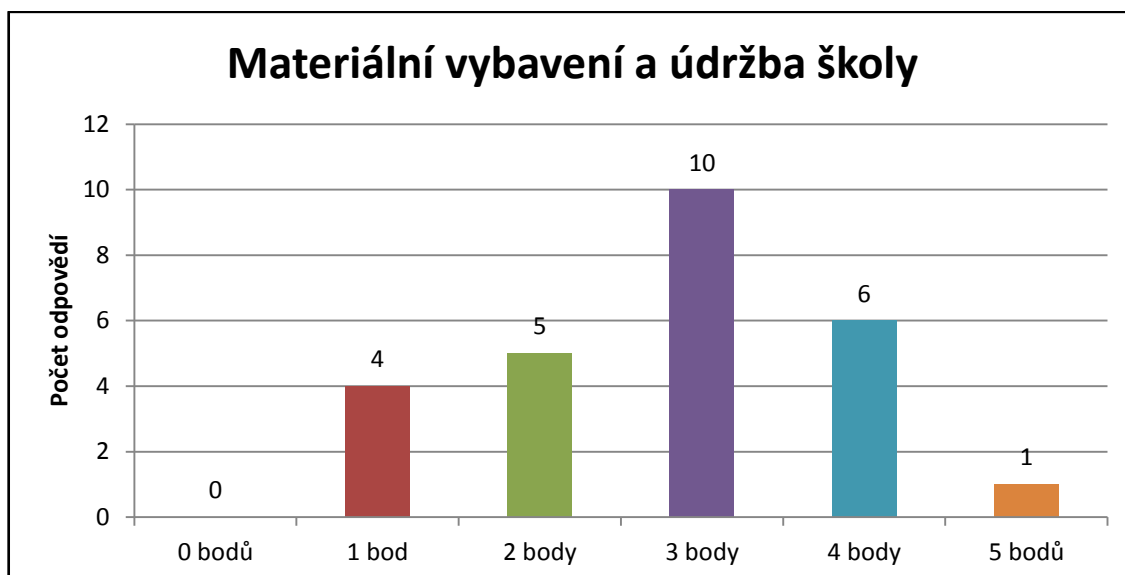
Přehled aktivit	Počet odpovědí
Pořádání kulturních akcí pro žáky, učitele, rodiče, veřejnost (diskotéky, vystoupení...)	21
Pořádání sportovních akcí pro žáky, učitele, rodiče, veřejnost (sportovní turnaje, sportovní dny...)	22
Organizace celoškolských projektových dní	24
Organizace celoškolských sběrových akcí	16
Organizace humanitárních sbírek (adopce na dálku, sbírání víček pro nemocné...)	23
Pomoc starým, osamělým, postiženým lidem	8
Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá	0
Ostatní	0

Příloha B – Grafy doplňující údaje uvedené v empirické části práce

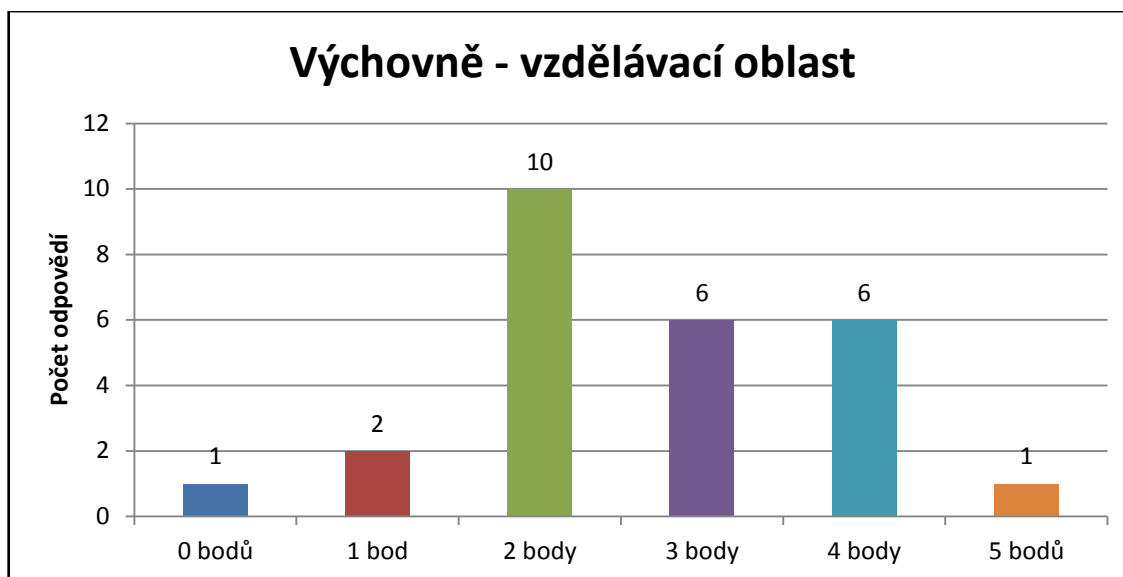
Graf č. 12 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Oblast Vztahy s veřejností**

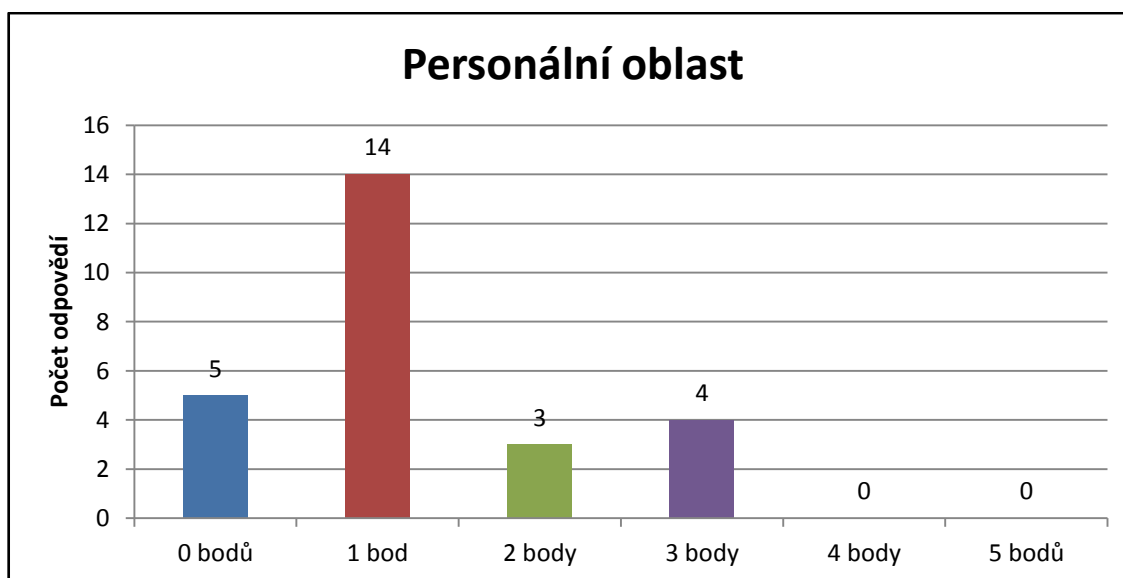
Graf č. 13 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Materiální vybavení a údržba školy**

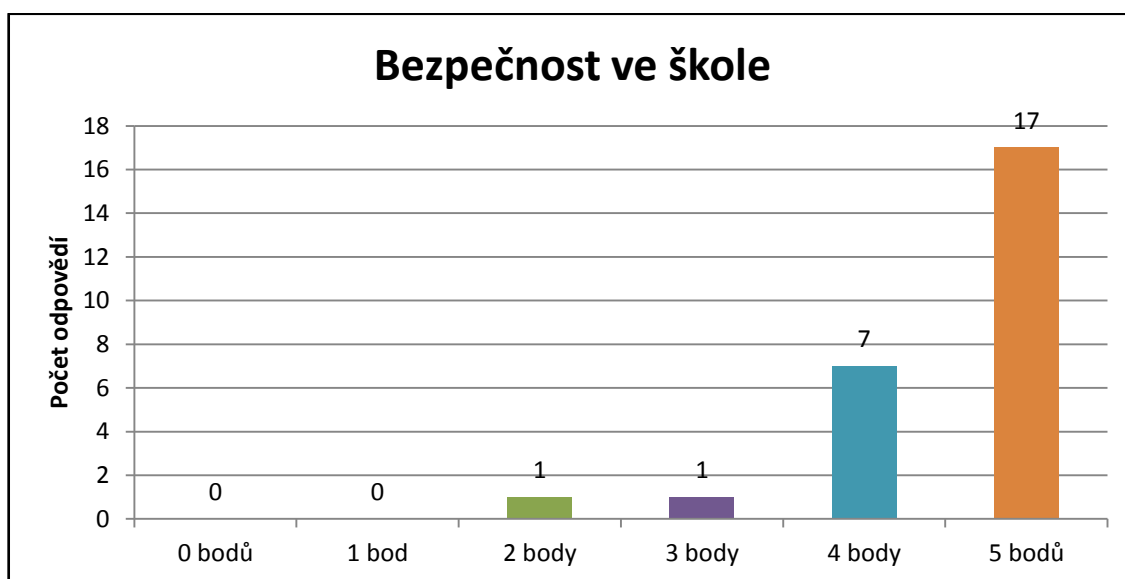
Graf č. 14 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Výchovně-vzdělávací oblast**

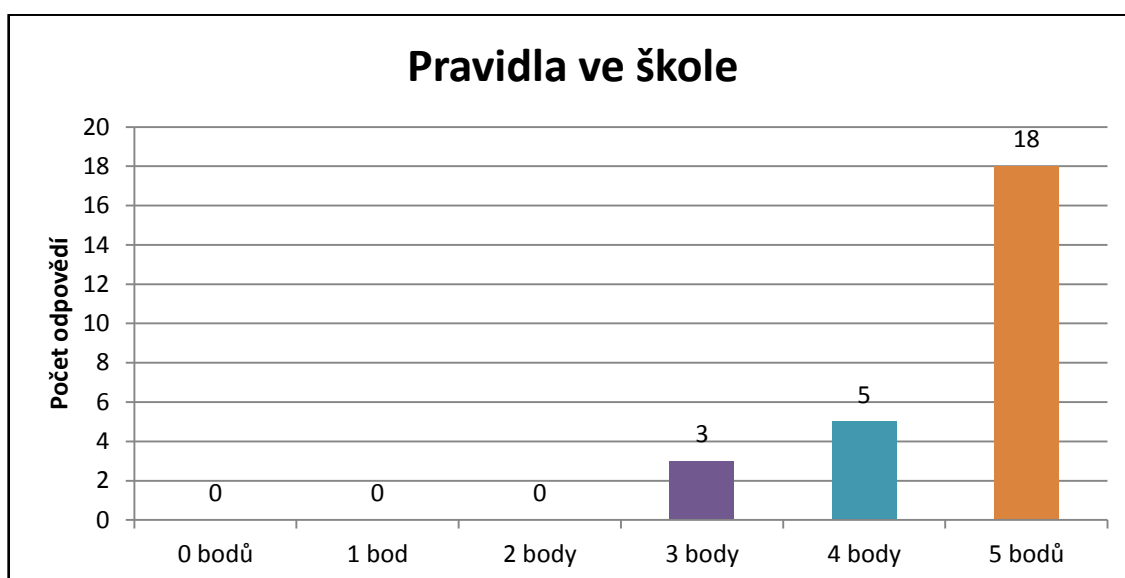
Graf č. 15 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Personální oblast**

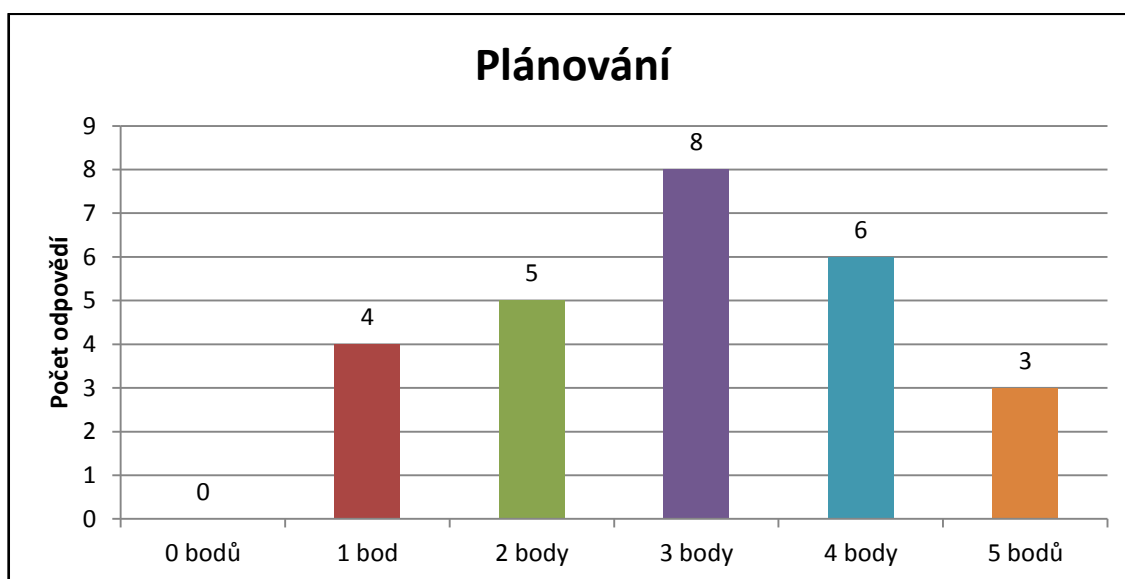
Graf č. 16 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Bezpečnost ve škole**

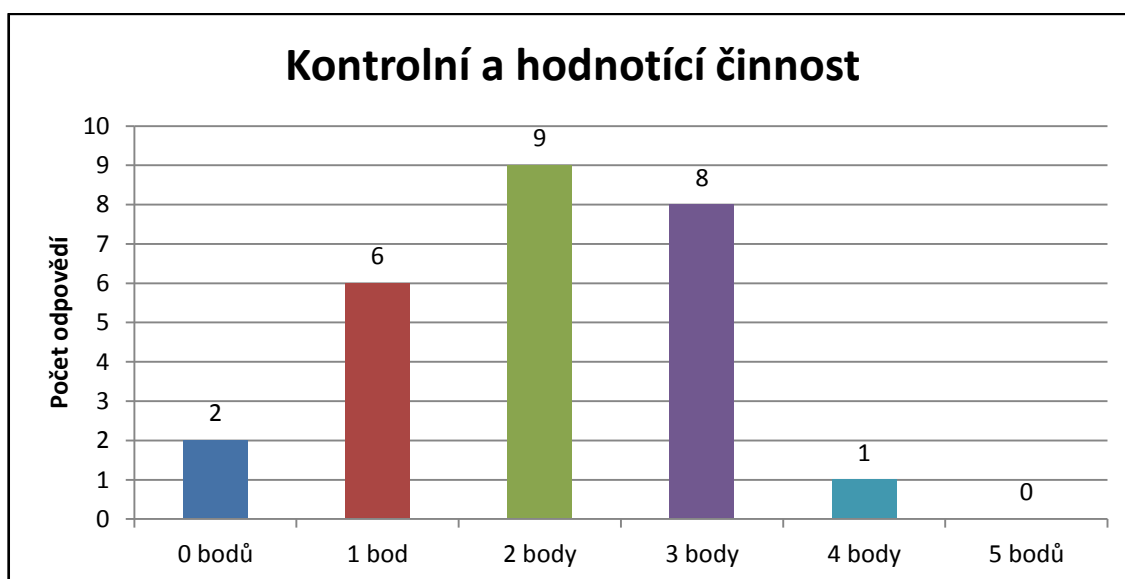
Graf č. 17 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Pravidla ve škole**

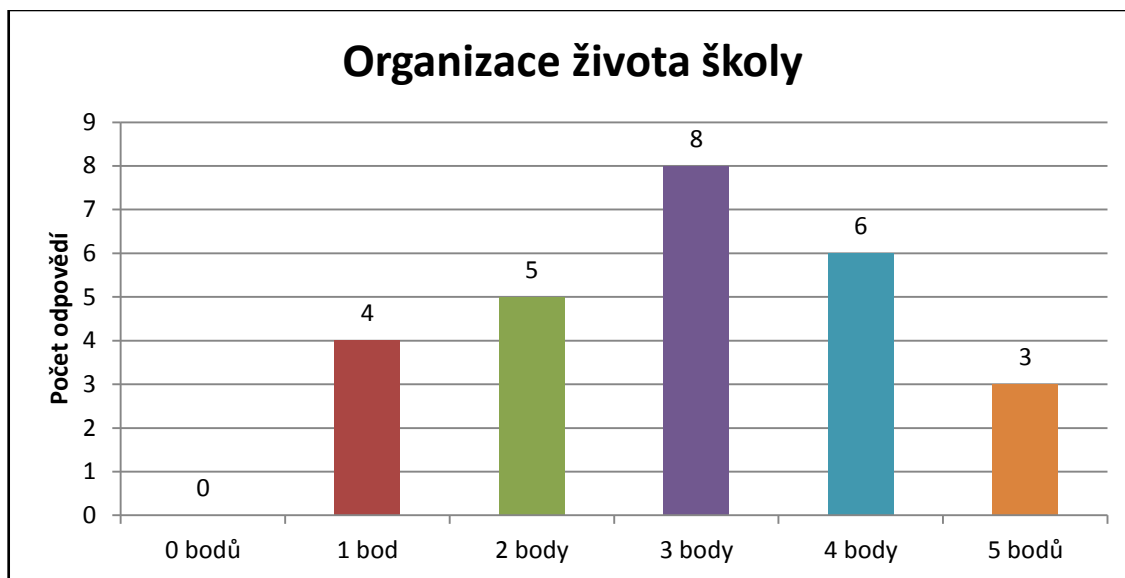
Graf č. 18 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Plánování**

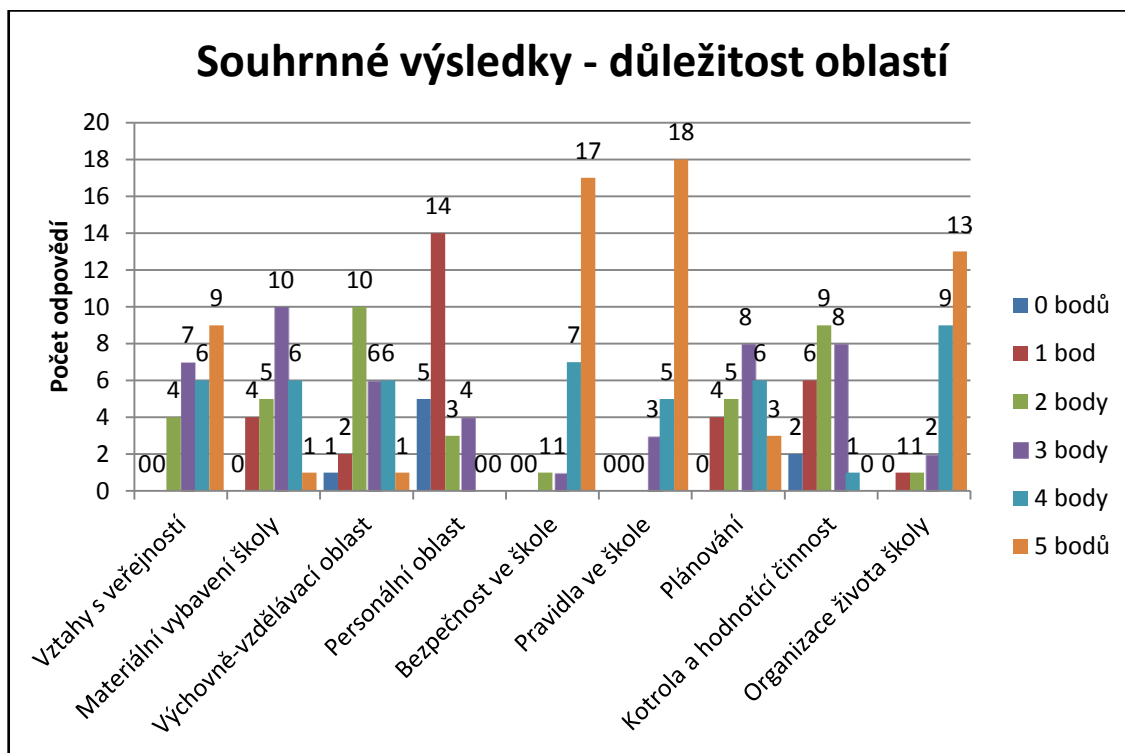
Graf č. 19 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: **Kontrolní a hodnotící činnost**

Graf č. 20 – Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy z pohledu ředitelů škol: Organizace života školy

Graf č. 21 – Souhrnné výsledky posouzení důležitosti oblastí řízení školy

Příloha C – Dotazník použitý v empirické části práce

Zapojení orgánů žákovské samosprávy v jednotlivých oblastech řízení základní školy

Na následujících stránkách zaškrtněte, prosím, ty oblasti řízení školy, na kterých se Váš žákovský parlament může spolupodílet a aktivně je ovlivňovat. Vaše odpovědi budou použity výhradě pro potřeby tvorby mé bakalářské práce.

1. Vztahy s veřejností

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Propagace školy na veřejnosti (akce pro rodiče, širokou veřejnost)
- ☐ Propagace na webových stránkách školy (články, fotografie, videa...)
- ☐ Propagace školy v médiích (články v tisku, příspěvky v televizi...)
- ☐ Propagace školy na konferencích, přehlídkách škol...
- ☐ Spolupráce s partnerskými školami (ZŠ, MŠ...)
- ☐ Spolupráce se zřizovatelem
- ☐ Spolupráce s charitativními organizacemi, domovy seniorů, útulky pro opuštěná zvířata...
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

2. Materiální vybavení a údržba školy

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Možnost ovlivnit vzhled a vybavení společných prostor školy (chodby, toalety, šatny...)
- ☐ Možnost ovlivnit vzhled a vybavení učeben (kmenové a odborné učebny...)
- ☐ Možnost ovlivnit vzhled a vybavení areálu a okolí školy (vstup do školy, školní dvůr, hřiště...)
- ☐ Poradní hlas při plánování rekonstrukcí (nová WC, školní hřiště, stavební úpravy učeben...)
- ☐ Možnost ovlivnit vybavení školy ICT (počítače na chodbách a v učebnách, Wi-Fi ve škole, tiskárny pro žáky...)
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

3. Výchovně-vzdělávací oblast

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Možnost spolurozhodování o obsahu vzdělávání
- ☐ Možnost ovlivnění používaných vzdělávacích metod a forem
- ☐ Možnost diskuze ke způsobům hodnocení výsledků vzdělávání
- ☐ Pomoc žákům se slabším prospěchem nebo žákům se zdravotním postižením (děti pomáhají dětem)
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

4. Personální oblast

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Poradní hlas při výběru nově přijímaných pedagogů (ukázkové hodiny pro žáky, diskuze...)
- ☐ Možnost hodnocení práce pedagogických pracovníků
- ☐ Možnost hodnocení práce provozních zaměstnanců
- ☐ Pravidelné besedy se zaměstnanci školy (vedoucí školní jídelny, vedení školy, uklízečky...)
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

5. Bezpečnost ve škole

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Mapování nebezpečných míst ve škole (WC, šatny, chodby...)
- ☐ Mapování nebezpečných míst v areálu školy a v blízkém okolí školy (vchod do školy, komunikace v okolí školy – chybějící přechody pro chodce, silný automobilový provoz...)
- ☐ Mapování vztahů mezi žáky školy (šikana, násilí, vandalismus, nadávky...)
- ☐ Mapování výskytu různých forem sociálně patologických jevů mezi žáky (závislosti, sebepoškozování, záškoláctví...)
- ☐ Návrhy a realizace řešení potencionálně nebezpečných míst a situací (projektové dny, celoškolní projekty...)
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

6. Pravidla ve škole

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Úpravy obsahu školního řádu
- ☐ Úpravy pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků
- ☐ Spolupráce na znění žákovských pravidel (celoškolní, třídní pravidla)
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

7. Plánování

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Spolupráce při stanovování vize školy
- ☐ Spolupráce při stanovování dlouhodobých cílů školy (5 a více let)
- ☐ Spolupráce při stanovování střednědobých cílů školy (2 až 5 let)
- ☐ Spolupráce při stanovování krátkodobých cílů školy (do 1 roku)
- ☐ Spolupráce při plánování školních akcí, projektových dnů, projektů, školních akademií...
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

8. Kontrolní a hodnotící činnost

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Hodnocení kvality výuky
- ☐ Hodnocení nabídky zájmových kroužků
- ☐ Hodnocení kvality stravování
- ☐ Hodnocení sociálního klimatu školy z pohledu žáků
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

9. Organizace života školy

Zaškrtněte konkrétní aktivity, do kterých je Váš žákovský parlament zapojen, popř. doplňte vlastní návrhy. Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Pořádání kulturních akcí pro žáky, učitele, rodiče, veřejnost (diskotéky, vystoupení...)
- ☐ Pořádání sportovních akcí pro žáky, učitele, rodiče, veřejnost (sportovní turnaje, sportovní dny...)
- ☐ Organizace celoškolských projektových dní
- ☐ Organizace celoškolských sběrových akcí
- ☐ Organizace humanitárních sbírek (adopce na dálku, sbírání víček pro nemocné...)
- ☐ Pomoc starým, osamělým, postiženým lidem
- ☐ Touto oblastí se náš žákovský parlament nezabývá
- ☐ Jiné: _____

10. Další oblasti řízení školy, na kterých žákovský parlament participuje

Uveďte, prosím, další oblasti řízení školy, které nebyly uvedeny v tomto dotazníku a považujete je za důležité:

11. Posouzení důležitosti jednotlivých oblastí řízení školy, do kterých se může žákovský parlament zapojit

Pomocí bodové škály 0 – 5 ohodnoťte, v jakých oblastech považujete zapojení žákovského parlamentu za důležité. 0 bodů – nejméně důležitá oblast; 5 bodů – nejvíce důležitá oblast. Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	<i>1b</i>	<i>2b</i>	<i>3b</i>	<i>4b</i>	<i>5b</i>	<i>6b</i>
Vztahy s veřejností	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Materiální vybavení a údržba školy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výchovně-vzdělávací oblast	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Personální oblast	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečnost ve škole	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Školní pravidla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Plánování	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kontrolní a hodnotící činnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organizace života školy	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Údaje pro statistické zpracování

Vyberte, prosím, v jakém kraji se nachází Vaše škola, a doplňte název obce.

Kraj

- ☐ Středočeský
- ☐ Jihočeský
- ☐ Plzeňský
- ☐ Karlovarský
- ☐ Ústecký
- ☐ Liberecký
- ☐ Královéhradecký
- ☐ Pardubický
- ☐ Kraj Vysočina
- ☐ Jihomoravský
- ☐ Olomoucký
- ☐ Zlínský
- ☐ Moravskoslezský
- ☐ Hlavní město Praha

Obec

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku!

V případě Vašeho zájmu Vám e-mailem zašlu výsledky tohoto dotazníkového šetření.

Přeji Vám hezký den!

Mgr. Petr Kozlovský